

Rapport

Analyse inzake privacyaspecten van clouddiensten

Publicatienummer	01TM2015PR
Versie	Versie 1.0 (Definitief)
Datum	18 mei 2015
Auteur	mr. T. Morssinkhof

Managementsamenvatting

Achtergrond van het onderzoek

Steeds meer basisonderwijsinstellingen maken gebruik van clouddiensten. Zij vragen zich daarbij in toenemende mate af in hoeverre zij voldoen aan privacywetgeving als zij van deze clouddiensten gebruik maken. Vooral ten aanzien van Amerikaanse clouddienstleveranciers bestaat er twijfel. Daarnaast is gebleken dat basisscholen zich niet altijd bewust zijn van de privacy-risico's die met deze clouddiensten gepaard kunnen gaan en van de manieren waarop deze risico's in juridische zin ingeperkt kunnen én moeten worden.

Doelstelling en reikwijdte

Privacy is een veel omvattend begrip. Het gaat om de persoonlijke vrijheid: het ongehinderd, alleen in eigen kring ergens kunnen vertoeven. Privacy omvat de gelegenheid om zich af te zonderen, om storende invloeden van de buitenwereld te ontgaan en de toestand waarin een persoon er zeker van is dat zonder toestemming zo weinig mogelijk andere mensen zich op zijn eigen terrein kunnen begeven. Privacy omvat ook de vrijheid om te bepalen wie welke informatie over ons krijgt. Bescherming van persoonsgegevens speelt in dat kader een grote rol. Op dat laatste punt ziet dit onderzoek, waarbij de bescherming van persoonsgegevens in relatie tot enkele toonaangevende Amerikaanse clouddienstleveranciers is onderzocht.

Omdat de clouddiensten van Apple, Google en Microsoft in het basisonderwijs het meest worden gebruikt, en we ervan uitgaan dat deze leveranciers representatief zijn voor de huidige markt voor clouddiensten ten behoeve van het basisonderwijs, zijn de juridische voorwaarden en privacyverklaringen van deze leveranciers tot object van onderzoek gemaakt. Het gaat met betrekking tot Apple om de toetsing van de op dit moment geldende (privacy)voorwaarden van clouddienst “iCloud” aan de huidige privacywetgeving. Ten aanzien van Google is de clouddienst “Apps for Education” onder de loep genomen. “Microsoft Office 365 Online”, “Microsoft Exchange” en “Microsoft Lync Online” zijn eveneens geanalyseerd. Wat tevens een belangrijk onderdeel van het onderzoek is, is het “Juridisch Normenkader Cloudservices Hoger Onderwijs”, zoals dat door SURF is gepubliceerd. Dit normenkader is door SURF voor het hoger onderwijs opgesteld met de gedachte dat leveranciers van clouddiensten compliant zijn met de vigerende wetgeving op het gebied van privacy, wanneer dit normenkader van toepassing is op de (licentie)overeenkomst tussen de leverancier en de onderwijsinstelling. Voor basisscholen is uiteraard relevant om te weten of zij dit normenkader onverkort kunnen toepassen wanneer zij een overeenkomst aangaan met een cloudleverancier, of dat er eventueel aanpassingen of aanvullingen binnen dit normenkader moeten worden gedaan om als basisschool compliant te zijn.

Omdat basisscholen nauwelijks zogenaamde bewerkers- of licentieovereenkomsten hebben gesloten met Apple en Google, is uitgegaan van de voorwaarden en verklaringen die algemeen toegankelijk zijn en voorwerp zijn van de overeenkomst die tussen de school en de clouddienstleverancier via het internet (dus elektronisch) gesloten wordt. Ten aanzien van de clouddienst Office 365 is er een zogenaamde ‘consortiumovereenkomst’ ten behoeve van het gehele Nederlandse onderwijs afgesloten tussen SURF en Microsoft, waarbij tevens de instellingen voor basisonderwijs partij zijn. Omdat SURF ten tijde van de

opstelling van dit onderzoek zelf een analyse uitvoerde om te bekijken in hoeverre deze consortiumovereenkomst aan de vigerende privacywetgeving en het normenkader voldeed, is deze overeenkomst in dit onderzoek op verzoek van SURF buiten beschouwing gelaten. Vandaar dat ook met betrekking tot Microsoft uitsluitend de algemene voorwaarden en privacyverklaringen die algemeen beschikbaar zijn, zijn geanalyseerd.

Omdat dit onderzoek een beperkte houdbaarheid kent als gevolg van steeds wijzigende voorwaarden, privacyverklaringen en wetswijzigingen, heeft dit onderzoek niet ten doel om de genoemde cloudleveranciers te vergelijken of een leverancier goed- of af te keuren. Het onderzoek heeft een identificerend en bewustmakend doel, waarbij basisscholen handvatten worden aangereikt om op het gebied van privacy en clouddiensten weloverwogen beslissingen te nemen. Zodoende kunnen aan dit onderzoek geen rechten worden ontleend.

Aanpak van het onderzoek

Het onderzoek is gestart met een “online veldonderzoek” om in kaart te brengen welke actuele officiële publicaties met betrekking tot de hierboven genoemde achtergronden beschikbaar zijn. Na het in kaart brengen hiervan, is de thans vigerende wetgeving op het gebied van privacy in kaart gebracht. De wetgeving is vervolgens betrokken op de situatie van basisscholen, zodat voor basisscholen inzichtelijk wordt wat er met de bepalingen uit de wetgeving wordt bedoeld en hoe daarmee moet worden omgegaan in de praktijk. Dit onderdeel van het onderzoek heeft een breed karakter en ziet niet slechts op clouddiensten, maar op het verwerken van persoonsgegevens door basisscholen in het algemeen. Vervolgens is de wetgeving betrokken op de Amerikaanse clouddienstleveranciers. Uiteraard is daarbij de Amerikaanse “Patriot Act” betrokken, die het voor de Amerikaanse overheid mogelijk maakt om over (persoons)gegevens in cloudomgevingen te beschikken, zelfs zonder het medeweten van de basisschool zelf. Vervolgens zijn de clouddiensten van Apple, Google en Microsoft getoetst aan de privacywetgeving. De toetsing is weergegeven in een matrix, waarbij aan de linkerkant de artikelaanduiding volgens de voorwaarden en verklaringen van de betreffende leverancier is genoemd. Daarnaast is met een kruisje (in geval van strijd) en/of een vinkje (in geval van geen bezwaar) aangegeven in hoeverre de betreffende bepaling compliant is aan de Nederlandse privacywetgeving. Indien dat niet het geval was, of indien er een bijzonderheid aan de orde was, is de laatste kolom van de matrix gebruikt voor een toelichting. Deze toetsing heeft uiteindelijk geresulteerd in een conclusie.

Leeswijzer

Dit onderzoek vangt aan met een managementsamenvatting die erop gericht is om een kort overzicht te bieden van de achtergrond, het doel en de reikwijdte van het onderzoek. Tevens geeft het kort de kernboodschap van het onderzoek weer. Vervolgens volgen vier hoofdstukken, die allen zijn onderverdeeld in paragrafen. Het eerste hoofdstuk ziet op de wetgeving die gaat over privacy. Het tweede hoofdstuk ziet op het doorgifteverbod, wat vooral van belang is wanneer men met buitenlandse partijen persoonsgegevens uitwisselt. In hoofdstuk 3 wordt de in hoofdstuk 1 en 2 aangehaalde informatie betrokken op basisscholen, waarbij tevens het “Juridisch Normenkader Cloud Services Hoger Onderwijs” in het licht van de basisschool wordt geanalyseerd en besproken. Tenslotte worden in hoofdstuk 4 de clouddiensten van Apple, Google en Microsoft geanalyseerd, gevolgd door een conclusie met betrekking tot die analyse.

Voor een compleet overzicht van de hoofdstukindeling wordt verwezen naar de inhoudsopgave van dit onderzoek, dat te vinden is op pagina 5 en 6.

Kernboodschap

Basisonderwijsinstellingen hebben onvoldoende kennis van de verplichtingen die zij op grond van de Wbp hebben. Dit blijkt uit onderzoek van PwC, dat in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in 2014 is uitgevoerd. De basisschoolinstellingen erkennen dit manco.

Uit ons onderzoek blijkt dat basisscholen grote stappen in de juiste richting kunnen maken, indien zij gebruik maken van het Juridisch Normenkader Cloud Services Hoger Onderwijs, zoals dat namens SURF is gepubliceerd. Een basisschool, die in de Wet bescherming persoonsgegevens wordt aangemerkt als “verantwoordelijke”, heeft immers de plicht om een overeenkomst te sluiten met de clouddienstleverancier (de “bewerker”), omdat zij krachtens deze wet bepaalde plichten heeft om de persoonsgegevens van leerlingen, hun ouders en de leerkrachten te beschermen. Dit onderzoek heeft in dat kader tevens uitgewezen dat het normenkader slechts op een paar kleine punten hoeft te worden aangepast om het volledig op het basisonderwijs toe te spitsen. Een aanzienlijke rol is dan ook weggelegd voor de bemiddelaars SURFmarket en APS IT diensten die de contracten tussen de basisscholen en de clouddienstleveranciers kunnen sluiten. Een enkele basisschool heeft een te zwakke onderhandelingspositie als het gaat om contracteren met “machtige” (Amerikaanse) clouddienstleveranciers. Indien er niet op basis van het normenkader wordt gecontracteerd, is de veiligheid van persoonsgegevens veel minder “vanzelfsprekend”.

Dit onderzoek wijst tevens uit dat de standaard voorwaarden en privacyverklaringen van de Amerikaanse clouddienstleveranciers Apple, Google en Microsoft, niet volledig compliant zijn met Nederlandse privacywetgeving wanneer er via internet een clouddienst wordt aangeschaft. Er bestaan in de van toepassing verklaarde voorwaarden en privacyverklaringen namelijk nog veel onduidelijkheden over de mate waarin gegevens worden beschermd, hoe lang de gegevens worden opgeslagen en met welk doel de gegevens worden opgeslagen. De terminologie is in veel gevallen niet eenduidig en vaak zijn de voorwaarden en verklaringen “gelaagd”, waarmee bedoeld wordt dat men niet met een simpele klik over de volledige privacyverklaringen en voorwaarden kan beschikken. Het vergt een gedegen inspanning om alle voorwaarden die op een bepaalde dienst van toepassing zijn verklaard, naar boven te halen. Dit impliceert tevens dat de clouddienstleverancier in een aantal gevallen ook niet over de vereiste expliciete toestemming beschikt, waardoor er strijd bestaat met de privacywetgeving. Tenslotte verdient nog vermelding dat de Amerikaanse overheid altijd toegang kan hebben tot de gegevens die in de cloud is opgeslagen, zelfs zonder medeweten van de basisschool. Zodoende zal altijd een belangenafweging moeten plaatsvinden, voordat men gevoelige persoonsgegevens in een cloud plaatst. Scholen zullen zich beter moeten realiseren dat er op hen een verregaande informatieplicht rust: ouders moeten te allen tijde worden geïnformeerd en in de meeste gevallen zal tevens om expliciete toestemming moeten worden gevraagd, wanneer de school voornemens is bepaalde persoonsgegevens van leerlingen te verwerken. Zorgvuldig informatiemanagement zou daarom bij het schoolbestuur hoog op de agenda moeten staan.

18 mei 2015

Tessa Morssinkhof

Inhoudsopgave

1	PRIVACY EN DE WET	9
1.1	Algemeen: wetgeving omtrent privacy	9
1.1.1	<i>Toepasselijke wetten en achtergrondinformatie</i>	9
1.1.2	<i>De Nederlandse Grondwet</i>	11
1.1.3	<i>De Wet bescherming persoonsgegevens</i>	12
1.1.4	<i>De Privacyrichtlijn</i>	14
1.2	Clouddiensten en de betrokken partijen	15
1.3	Gegevens en persoonsgegevens in het kader van privacywetgeving	16
1.3.1	<i>De indicatieve elementen van persoonsgegevens</i>	17
1.3.2	<i>Eisen om een gegeven als persoonsgegeven te kunnen aanmerken</i>	17
1.3.3	<i>Gegevens anders dan persoonsgegevens</i>	20
1.3.4	<i>Toekomstige wetgeving</i>	22
1.4	Actuele jurisprudentie met betrekking tot het begrip “persoonsgegevens”	22
2	DOORGIFTEVERBOD EN DE WBP	25
2.1	Doorgifte naar derde landen	25
2.1.1	<i>Verenigde Staten: Safe Harbor Principles</i>	26
2.1.2	<i>Verenigde Staten: US Patriot Act</i>	27
2.2	Doorgifte naar landen binnen De Europese Economische Ruimte	29
3	TOEGANG, GEBRUIK EN BEWARING VAN PERSOONSgegevens DOOR BASISCHOLEN	30
3.1	verwerking van persoonsgegevens en plichten voor de basisschool	30
3.1.1	<i>Doel en grondslag</i>	30
3.1.2	<i>Verplichtingen van de verantwoordelijke basisschool</i>	32
3.1.3	<i>Meldingsplicht en Vrijstellingsbesluit</i>	33
3.1.4	<i>Informatieplicht</i>	33
3.1.5	<i>Inzageverschaffing</i>	34
3.1.6	<i>Correctie</i>	35
3.1.7	<i>Zekerstelling van beveiliging van gegevensverwerking in een externe cloudomgeving</i>	35
3.2	Eigendom van gegevens in de cloud	37
3.3	Bewaartermijnen van persoonsgegevens in het primair onderwijs	39
3.4	Actueel: privacy in het (basis)onderwijs	42
3.4.1	<i>PwC: Nulmeting Privacy & Beveiliging Primair en Voortgezet Onderwijs</i>	42
3.4.2	<i>SURFmarket: Juridisch Normenkader Cloudservices Hoger Onderwijs</i>	43

4 CLOUDDIENSTEN: APPLE, GOOGLE & MICROSOFT **49**

4.1	Toepasselijke privacy voorwaarden voor clouddiensten: Apple, Google en Microsoft	49
4.1.1	<i>Apple</i>	49
4.1.2	<i>Google</i>	53
4.1.3	<i>Microsoft</i>	56
4.2	Conclusie cloudvoorwaarden	67

Inleiding

Steeds meer onderwijsinstellingen maken gebruik van ‘clouddiensten’, zo ook de instellingen voor basisonderwijs. Daarbij vragen de instellingen zich in toenemende mate af in hoeverre leveranciers van deze diensten zich conformeren aan de Europese en Nederlandse wetgeving op het gebied van privacy. De mate waarin door leveranciers aan deze regelgeving wordt voldaan, is medebepalend (en wellicht zelfs van doorslaggevende betekenis) voor de keuzes die de instellingen zullen maken in het kader van de aanschaf van applicaties en clouddiensten.

Het is het kader van dit onderzoek van belang te begrijpen wat wij onder een ‘clouddienst’ verstaan: *een op basis van een overeenkomst aan een instelling te leveren dienst waarbij een leverancier op afstand en ‘on demand’ IT middelen (zoals servers, opslag, applicaties en diensten) aan een instelling beschikbaar stelt en houdt via internet of een ander netwerk.*

Dit onderzoek beoogt inzichtelijk te maken in hoeverre de leveranciers Microsoft, Google en Apple voldoen aan de van toepassing zijnde regelgeving op het gebied van privacy. Getoetst zal worden in hoeverre de leveranciers van clouddiensten compliant zijn met deze regelgeving. Zodoende zullen de op clouddiensten van toepassing zijnde (algemene) gebruikersvoorwaarden in relatie tot de bestaande regelgeving worden geanalyseerd en getoetst, waarbij tevens het “Juridisch Normenkader Cloudservices Hoger Onderwijs”, zoals dat door SURFmarket is opgesteld, zal worden betrokken. Een toetsing van dit normenkader zal plaatsvinden, waarbij de bestendigheid en volledigheid ervan nader getoetst zal worden aan de actuele wettelijke bepalingen en de actuele jurisprudentie op dit vlak. Het doel ervan is om te bekijken of basisscholen ook zonder meer van

het normenkader gebruik kunnen maken om compliant te zijn met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving als zij van clouddiensten gebruik maken. Ook zal een link worden gelegd met in de toekomst te verwachten wetswijzigingen die gevolgen kunnen hebben voor de houdbaarheid van het normenkader en de consequenties voor APS IT-diensten en het basisonderwijs. Besloten zal worden met een conclusie die zal worden weergegeven in een matrix.

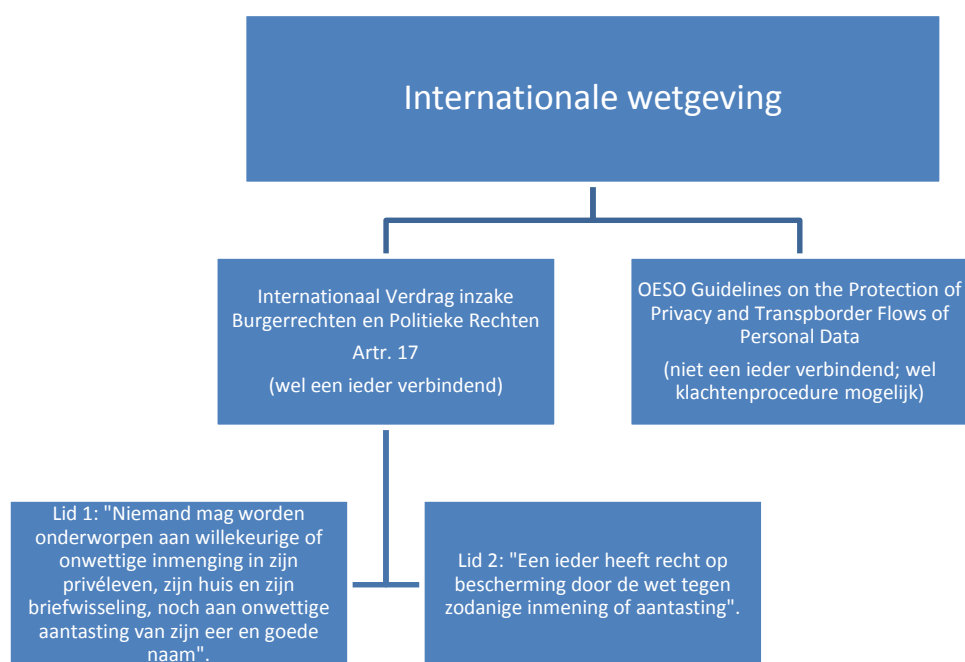
1 Privacy en de wet

In dit eerste hoofdstuk volgt een algemene paragraaf waarin een aantal algemene begrippen omtrent privacy zullen worden uitgewerkt. De thans vigerende wetgeving zal worden uitgelegd, waarbij steeds aansluiting zal worden gezocht bij clouddiensten.

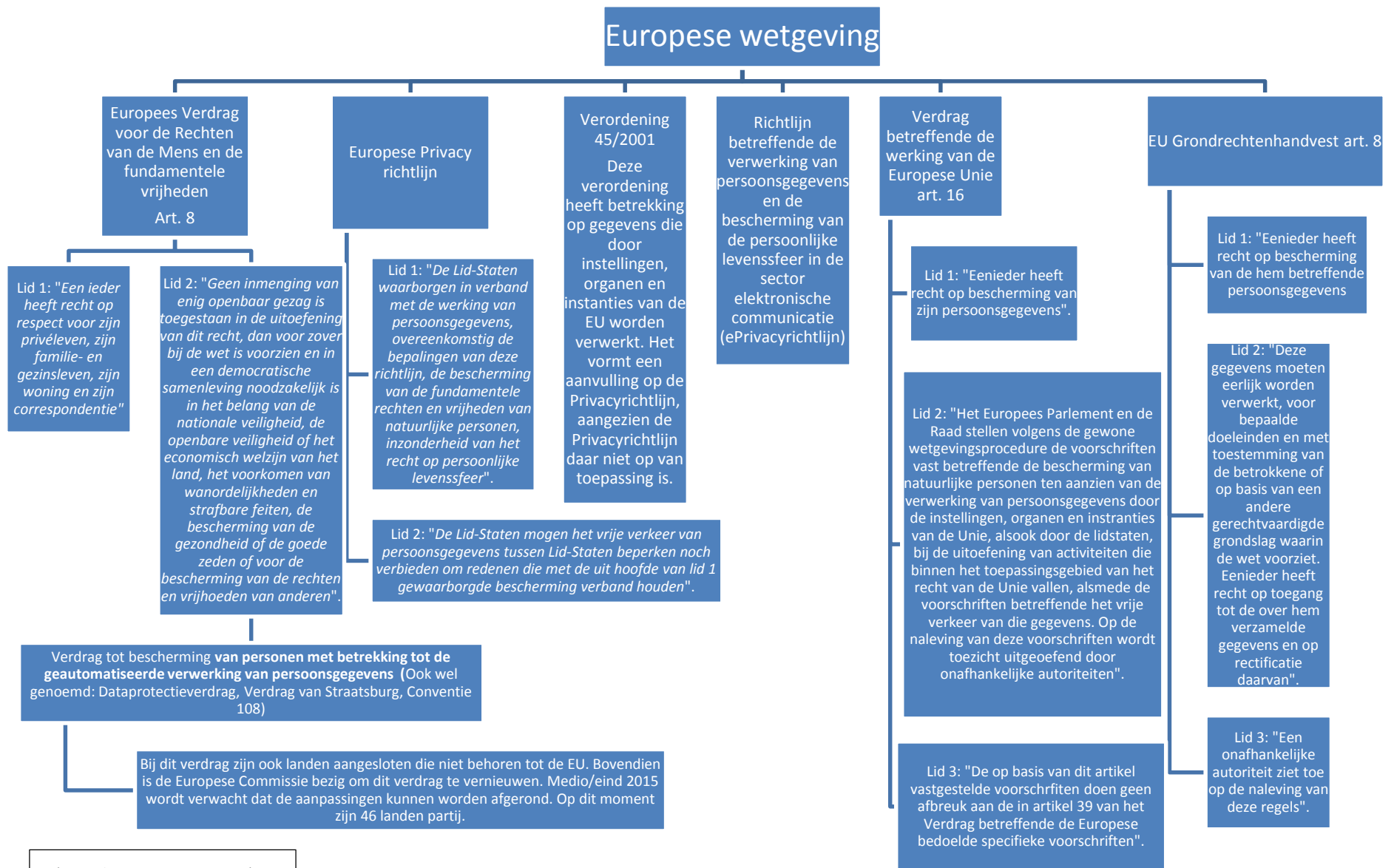
1.1 ALGEMEEN: WETGEVING OMTRENT PRIVACY

1.1.1 Toepasselijke wetten en achtergrondinformatie

Er zijn anno 2015 diverse wetten, richtlijnen en verdragen van toepassing op de privacy van personen. In de volgende flowcharts wordt de meest relevante wetgeving in kaart gebracht, waarna de belangrijkste wetgeving nader zal worden toegelicht die het meest relevant is voor de instellingen.

Figuur 1: Internationale privacywetgeving

Figuur 2: Europese wetgeving

Figuur 3: Nationale wetgeving

Uit deze schema's¹ valt op te maken dat er een grote hoeveelheid regelgeving voorhanden is (al dan niet een ieder verbindend) die te maken heeft met privacy. De wetgeving die in het kader van het onderzoek het meest van belang kan worden geacht, wordt achtereenvolgens besproken.

1.1.2 De Nederlandse Grondwet

Het recht op de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer (waar het recht op privacy onder begrepen wordt) is vervat in artikel 10 van de Grondwet²:

Lid 1: *“Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer”.*

Lid 2: *“De wet stelt regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met het vastleggen en verstrekken van persoonsgegevens”.*

Lid 3: *“De wet stelt regels inzake de aanspraken van personen op kennisneming van over hen vastgelegde gegevens en van het gebruik dat daarvan wordt gemaakt, alsmede op de verbetering van zodanige gegevens”.*

¹ Deze schema's zijn gebaseerd op de teksten uit: *“Het recht op bescherming van persoonsgegevens”*, F. van der Jagt 2013 (te raadplegen via <http://www.stibbe.com/~media/3%20news/publications/amsterdam/friederike%20van%20der%20jagt/friederike%20van%20der%20jagt%20-%20recht%20op%20bescherming%20van%20persoonsgegevens.pdf>).

² Het recht op privacy (recht op de persoonlijke levenssfeer) vindt eveneens bescherming in internationale regelgeving: art. 8 EVRM, art. 17 IVBPR en art 7, 8 en 9 van het Handvest EU.

Het eerste lid is gericht op de verhouding tussen de overheid en de burger en is gekwalificeerd als een klassiek, in rechte inroepbaar grondrecht. Het tweede en derde lid bevatten sociale grondrechten en zien op de verhouding tussen burgers en private instellingen onderling. Aan het artikel is horizontale werking toegekend³, echter wel in de verhouding van een belangenafweging, wat inhoudt dat op deze bepalingen een beroep kan worden gedaan bij de rechter tussen burgers en/of private instellingen onderling⁴. Uit jurisprudentie⁵ vloeit overigens ook in zijn algemeenheid nog voort dat het recht op de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer niet beperkt is tot natuurlijke personen, maar zich tevens kan uitstrekken tot rechtspersonen. De rechtspersoon die een basisschool in stand houdt (vaak zijn er meerdere basisscholen ondergebracht in één stichting), zou zich daar ook op kunnen beroepen.

Voor dit onderzoek zijn het tweede en derde lid van belang. Lid 2 draagt de wetgever immers op om regels te stellen inzake de vastlegging en verstrekking van *persoonsgegevens*. In lid 3 draait het dan voornamelijk om de kennisneming, het gebruik en de verbetering van *gegevens*.⁶ De wetgever heeft de leden 2 en 3 uitgevoerd in een aantal wetten⁷. De wet die voor dit onderzoek voornamelijk van belang is, is de Wet bescherming persoonsgegevens.

1.1.3 De Wet bescherming persoonsgegevens

De Wet bescherming persoonsgegevens (hierna: Wbp) werd in juli 2000 ingevoerd ter implementatie van de Europese Privacyrichtlijn 95/46⁸ (hierna: Privacyrichtlijn) en kan tevens aangemerkt worden als een uitwerking van het hiervoor genoemde artikel 10 van de Grondwet. De Wbp beheerst alle verwerking, inclusief verzamelen, bewaren, verstrekken en vernietigen van persoonsgegevens, met uitzondering van de handmatige verwerking van gegevens die in (gestructureerde) bestanden zijn opgenomen. Deze gegevens worden voor uitdrukkelijk bepaalde doelen⁹ verzameld en mogen niet voor andere doelen worden gebruikt. Voor geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens geldt een

---

³ HR 9 januari 1987, NJ 1987, 928 (Edamse Bijstandsvrouw).

⁴ Kluwer: Tekst & Commentaar: Grondwet, Persoonlijke levenssfeer bij: Grondwet, Artikel 10.

⁵ EHRM 22 mei 1990, NJ 1991, 740 m.nt. EAA (Autronic A.G.) en EHRM 24 oktober 1995, NJ 1996, 375 m.nt. EAA (Agrotexim en anderen).

⁶ In lid 2 zijn “persoonsgegevens” onderwerp. In lid 3 lijkt het te gaan om het bredere begrip “gegevens”. Wat er precies onder deze begrippen wordt verstaan en waar de verschillen liggen, zal in paragraaf 1.3 worden besproken.

⁷ Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002, wet van 7 februari 2002, Stb. 2002, 148; Wet politiegegevens van 21 juli 2007, Stb. 2007, 300; Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens van 9 juni 1994, Stb. 494 en de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens van 7 november 2002, Stb. 552, gewijzigd bij wet van 30 juni 2004, Stb. 2004, 315; Wet implementatie richtlijn inzake hergebruik overheidsinformatie van 22 december 2005, Stb. 2006, 25. De Wet algemene bepalingen Burgerservicenummer betekent een beperking op het recht uit het eerste lid van art. 10, maar bevat ook waarborgen voor gebruik (Wet van 21 juli 2007, Stb. 2007, 288). De Wet bescherming persoonsgegevens van 6 juli 2000, Stb. 302 (Wet van 5 april 2001, Stb. 180).

⁸ Richtlijn nummer 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 november 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens (PbEG L 281).

⁹ Een voorbeeld van een doel is bijvoorbeeld “identificatie”.

meldingsplicht.¹⁰ Het College bescherming persoonsgegevens houdt toezicht op de naleving.

Voor het toetsen van de toepasselijkheid van de Wbp op clouddiensten, moeten artikel 2 van de Wbp worden getoetst.

Lid 1: *“Deze wet is van toepassing op de geheel of gedeeltelijk geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens, alsmede de niet geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens die in een bestand zijn opgenomen of die bestemd zijn om te worden opgenomen”.*

In dit lid gaat het grofweg om geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens. Bij Clouddiensten is dat aan de orde, waardoor aan het toepassingsvereiste is voldaan. In lid 2 en 3 van het artikel worden vervolgens een aantal uitzonderingen genoemd:

Lid 2: *“Deze wet is niet van toepassing op verwerking van persoonsgegevens:*
a. ten behoeve van activiteiten met uitsluitend persoonlijke of huishoudelijke doeleinden;
b. door of ten behoeve van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, bedoeld in de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002;
c. ten behoeve van de uitvoering van de politietaak, bedoeld in de artikelen 3 en 4, eerste lid, van de Politiewet 2012;
d. die is geregeld bij of krachtens de Wet basisregistratie personen;
e. ten behoeve van de uitvoering van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens en
f. ten behoeve van de uitvoering van de Kieswet”.

Lid 3: *“Deze wet is niet van toepassing op verwerking van persoonsgegevens door de krijgsmacht indien Onze Minister van Defensie daartoe beslist met het oog op de inzet of het ter beschikking stellen van de krijgsmacht ter handhaving of bevordering van de internationale rechtsorde. Van de beslissing wordt zo spoedig mogelijk mededeling gedaan aan het College”.*

1.1.3.1 Uitzondering: persoonlijke of huishoudelijke doeleinden

Specifiek voor basisonderwijsinstellingen en het gebruik van clouddiensten lijkt er geen uitzondering van toepassing te zijn, hoewel er over sub a enige twijfel zou kunnen bestaan. In lid 2 sub a gaat het immers om de uitzondering van activiteiten met uitsluitend *“persoonlijke of huishoudelijke doeleinden”*, waar aan zou kunnen worden gedacht als een leerling thuis op de computer een opstel schrijft over zichzelf en dit het opstel vervolgens in de cloud plaatst. Ook zou kunnen worden gedacht aan het schrijven van persoonlijke e-mails in de cloudomgeving van de school.

Uit jurisprudentie¹¹ vloeit in ieder geval voort dat het begrip “huishoudelijke doeleinden” beperkt moet worden uitgelegd en dat in ieder geval, wanneer iemand zijn persoonsgegevens op een voor het publiek toegankelijke persoonlijke website worden geplaatst, diegene geen beroep kan doen op de uitzondering “huishoudelijke doeleinden”. Wbp is alsdan van toepassing. Sommige juristen¹² redeneren daar tegenovergesteld uit af

---

¹⁰ Echter niet voor onderwijsinstellingen. Dit zal in paragraaf 3.1.3 worden besproken.

¹¹ HvJ EU 6 november 2003, C-101/01 (Lindqvist).

¹² Zie paragraaf 1.1.2 voor een definitie van “de verantwoordelijke”.

dat wanneer de webpagina of cloudomgeving echter wel zou zijn afgeschermd en alleen toegankelijk zou zijn voor bij de gebruiker bekende personen (bijvoorbeeld een online en alleen met versleuteld wachtwoord toegankelijke webpagina), er mogelijk wel een beroep zou kunnen worden gedaan op de uitzondering van de verwerking voor “huishoudelijke doeleinden”. Het is volgens hen zodoende voorstelbaar dat op de uitzondering toch een beroep zou kunnen worden gedaan als de gegevens beveiligd zijn en door de clouddienstleverancier alleen bewerkt kunnen worden in opdracht van de verantwoordelijke school. De Wbp zou in dat geval volgens hen mogelijk niet van toepassing zijn op de verwerking van die persoonsgegevens. In het kader van clouddiensten zou volgens die juristen afgevraagd moeten worden of er wel of geen openbare toegang is tot de persoonsgegevens. Emtio deelt de zienswijze van deze juristen niet. De maatstaven die deze juristen aandragen zijn namelijk niet door het HvJ of de wetgever genoemd. Het HvJ stelde slechts dat de uitzondering beperkt is tot “*het persoonlijke of gezinsleven van particulieren*”. De Memorie van Toelichting stelt overigens ook dat huishoudelijk gebruik slechts ziet op de situatie dat in een *gezinssituatie* persoonsgegevens worden verwerkt.¹³ Wat daar precies onder valt is niet nader gedefinieerd maar er zou wel vanuit kunnen worden gegaan dat een gegevensverwerking in een gezinssituatie niet veel te maken heeft met de gegevensverwerking in een cloudomgeving van een school. De aard van de te verwerken persoonsgegevens zijn vermoedelijk anders en het doel dat ten grondslag ligt aan de verwerking vermoedelijk ook. Voor de hand ligt dus dat een beroep op deze uitzondering in de onderwijs sfeer niet (of slechts in zeer uitzonderlijke gevallen) terecht zou kunnen worden gedaan en dat de slagingskans ervan erg klein lijkt. Zodoende is het aanbevelenswaardig te allen tijde te handelen alsof de Wbp onverkort van toepassing is op persoonsgegevensverwerking in de cloud. De eerder aangehaalde juristen stellen overigens weer wel dat wanneer de gegevens door een cloud service provider voor additionele doeleinden verwerkt worden, de kans op een geslaagd beroep op de uitzondering zeer klein lijkt.¹⁴

Bij de uitzondering “persoonlijke doeleinden” kan enigszins aansluiting worden gezocht. Een leraar die aantekeningen maakt die betrekking hebben op de leerlingen en herleidbaar zijn naar die leerlingen en slechts dienen als geheugensteun, zijn van de toepasselijkheid van de Wbp uitgezonderd. Ze vallen echter wel onder het toepassingsbereik van de wet als de verwerking van de aantekeningen beoogd is voor gebruik door meerdere personen (bijvoorbeeld voor meerdere leraren, een huisarts etc.). Daaraan kan nog worden toegevoegd dat het niet uitmaakt in welke situatie die betreffende persoonlijke aantekeningen worden vervaardigd: “persoonlijk gebruik” ziet zowel op de situatie binnen als buiten “werk”.¹⁵

1.1.4 De Privacyrichtlijn

Artikel 1 van de Europese Privacyrichtlijn¹⁶ geeft duidelijk aan waar de richtlijn op ziet en in hoeverre de lidstaten gebonden zijn aan de bepalingen:

---

¹³ MvT Kamerstukken II 1997/98, 25 892, p. 70.

¹⁴ Rapport “De wolke in het onderwijs, Privacy aspecten bij cloud computing services”, TILT, Tilburg Institute for Law, Technology and Society. Zie pagina 18. Te raadplegen via:
https://www.surf.nl/binaries/content/assets/surf/nl/kennisbank/2011/De_wolk_in_het_onderwijs_feb2011.pdf.

¹⁵ Lexplicatie, Bronnen en citaten bij: Wet bescherming persoonsgegevens, Artikel 2.

¹⁶ Zie voetnoot 8.

Lid 1: “De Lid-Staten waarborgen in verband met de verwerking van persoonsgegevens, overeenkomstig de bepalingen van deze richtlijn, de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden van natuurlijke personen, inzonderheid van het recht op persoonlijke levenssfeer”.

Lid 2: “De Lid-Staten mogen het vrije verkeer van persoonsgegevens tussen Lid-Staten beperken noch verbieden om redenen die met de uit hoofde van lid 1 gewaarborgde bescherming verband houden”.

1.2 CLOUDDIENSTEN EN DE BETROKKEN PARTIJEN

Zoals we gezien hebben in de vorige paragraaf, is de Wbp (als uitwerking van de Grondwet en de Privacyrichtlijn) van toepassing op elke vorm van persoonsgegevensverwerking, dus ook met name op verwerking ervan in de cloud. In het kader van de clouddienstverlening is de juridische verhouding van partijen met betrekking tot de wetgeving complexer, aangezien in vergelijking met een “normale” gegevensverwerking dan een derde partij betrokken is, namelijk de cloudleverancier. De Wbp noemt de volgende partijen:

Artikel Wbp	Partij	Toelichting uit de wet
Art. 1 sub d	De verantwoordelijke	De natuurlijke persoon, rechtspersoon of ieder ander die of het bestuursorgaan dat, alleen of tezamen met anderen, het doel van de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt.
Art. 1 sub e	De bewerker	Degene die ten behoeve van de verantwoordelijke persoonsgegevens verwerkt, zonder aan rechtstreekse gezag te zijn onderworpen.
Art. 1 sub f	De betrokkene	Degene op wie een persoonsgegeven betrekking heeft.
Art. 1 sub g	De derde	Ieder, niet zijnde de betrokkene, de verantwoordelijke, de bewerker, of enig persoon die onder rechtstreeks gezag van de verantwoordelijke of de bewerker gemachtigd is om persoonsgegevens te verwerken.
Art. 1 sub h	De ontvanger	Degene aan wie de persoonsgegevens worden verstrekt.

Tabel 1: partijen Wbp

Zoals daaruit op te maken valt, is in het kader van het onderzoek de leerling van de basisschool in de meeste gevallen de “betrokkene”. Ook de ouders van de leerling (althans de wettige vertegenwoordiger) en de leerkracht van de leerling kunnen als “betrokkene”

worden aangemerkt ingeval van gegevensverwerking met betrekking tot deze personen.¹⁷ De cloudleverancier, die ten behoeve van de onderwijsinstelling het beheer en onderhoud van de databases met persoonsgegevens uitvoert op basis van de dienst “Software as a Service”, geldt dat deze kan worden aangemerkt als “bewerker” in de zin van de Wbp. De “verantwoordelijke” is in zo’n geval de onderwijsinstelling. Meer concreet moet dan gedacht worden aan het bestuur of de directie. Is de cloudleverancier een partij die de gegevens binnen de EU bewaart, dan blijft bovengenoemde wetgeving van toepassing.

In het licht van het onderzoek gaat het echter om Amerikaanse leveranciers. Dit heeft bijzondere consequenties. Zo zou er bijvoorbeeld een forumkeuzebeding van toepassing kunnen zijn verklaard binnen de voorwaarden die worden gehanteerd voor clouddiensten die zij aanbieden: in een geschil over een datalek zou theoretisch zomaar de rechter uit Colorado bevoegd zijn om kennis te nemen van het geschil wat onwenselijk kan zijn.

1.3 GEGEVENS EN PERSOONSgegevens IN HET KADER VAN PRIVACYWETGEVING

In de verschillende wetgevingsartikelen omtrent privacy wordt gesproken over “gegevens” en/of “persoonsgegevens”. Aangezien het hier gaat om ruime begrippen, is het voor de instellingen van belang om preciezer te weten welke “gegevens” wel onder de privacywetgeving vallen en welke niet.

In de Grondwet is het begrip “gegeven” gedefinieerd. De toelichtingen bij de Wbp en Privacyrichtlijn scheppen echter meer duidelijkheid:

Artikel 1 sub a Wbp:

“persoonsgegeven: elk gegeven betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon”.

Artikel 2 sub a Privacyrichtlijn:

“persoonsgegevens: iedere informatie betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon, hierna “betrokkenen” te noemen; als identificeerbaar wordt beschouwd een persoon die direct of indirect kan worden geïdentificeerd, met name aan de hand van een identificatienummer of van een of meer specifieke elementen die kenmerkend zijn voor zijn of haar fysieke, fysiologische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit”.

Als we deze twee definities met elkaar vergelijken, valt direct op dat de definitie van “gegeven” in de Privacyrichtlijn uitgebreider lijkt. De toelichting uit de Wbp houdt echter dezelfde definitie in, met dien verstande dat de lidstaten zelf gerechtigd zijn een verdere uitbreiding van de toepasbaarheid door te voeren.¹⁸ De Nederlandse wetgever en rechters

---

¹⁷ Als er in dit onderzoek gesproken wordt over “ouders”, dan worden hiermee bedoeld de wettige vertegenwoordigers van de leerling die de leeftijd van 16 jaren nog niet heeft bereikt.

¹⁸ Tekst & Commentaar Telecommunicatie- en privacyrecht, Definities bij: Wet bescherming persoonsgegevens, Artikel 1. In paragraaf 1.1.2. komt bovendien aan de orde dat de Nederlandse rechter advies vraagt aan de Europese rechter.

hebben de definitie tot dusver niet verder uitgebreid, waardoor de in de Privacyrichtlijn gegeven definitie nog altijd de leidraad is.

1.3.1 De indicatieve elementen van persoonsgegevens

Uit de Privacyrichtlijn vloeien vier indicatieve elementen¹⁹ (gezichtspunten) voort die van belang zijn om een gegeven als een persoonsgegeven aan te kunnen merken. Deze elementen zullen achtereenvolgens worden uitgewerkt.

1.3.1.1 Iedere informatie:

De wetgever heeft met het noemen van de term “iedere informatie” een ruime interpretatie toegekend aan informatie die een natuurlijke persoon betreft.

1.3.1.2 Aard van de informatie:

Wat de aard van de informatie betreft, omvatten persoonsgegevens alle soorten uitspraken over een bepaalde persoon. Daarmee wordt tevens zowel objectieve als subjectieve informatie bedoeld. Het is daarbij niet relevant of informatie juist of bewezen is: de regels voor gegevensbescherming houden rekening met de mogelijkheid dat informatie onjuist is en geven de betrokkene het recht op toegang tot die informatie en voorzien in rechtsmiddelen om die te doen corrigeren.

1.3.1.3 Inhoud van de informatie:

De inhoud van de informatie betreft onder meer persoonlijke, gevoelige informatie. Het gaat om informatie die betrekking heeft op iemands privéleven of familie/gezinsleven. Het gaat ook om de activiteiten die iemand onderneemt.

1.3.1.4 Vorm van de informatie:

De vorm van de informatie lijkt irrelevant te zijn (er zijn geen aanwijzingen dat bepaalde vormen van informatie per definitie niet onder “persoonsgegevens” zouden kunnen vallen). Het gaat om welke vorm dan ook, bijvoorbeeld alfanumeriek, grafisch, fotografisch, akoestisch, op papier, op de harde schijf van de computer, op een DVD of in de cloud. Om te worden beschouwd als een persoonsgegeven, is het ook niet noodzakelijk dat informatie is opgenomen in een gestructureerde database of gegevensbestand. Ook informatie die in vrije tekst in een elektronisch document voorkomt, kan als persoonsgegeven worden aangemerkt.

1.3.2 Eisen om een gegeven als persoonsgegeven te kunnen aanmerken

Om van een persoonsgegeven kunnen spreken, moet er voldaan worden aan de volgende drie cumulatieve elementen.

1.3.2.1 Gegeven betreffende een persoon:

---

¹⁹ Sommige juristen stellen dat het gaat om drie elementen en definiëren “iedere informatie” niet. Emtio kiest ervoor om dit onderdeel als apart element aan te merken aangezien het een verstrekend karakter kent.

Het lijkt een open deur: “betreffende” houdt in dat de informatie *over* die persoon gaat. Maar er zijn situaties waarin het niet altijd duidelijk is of informatie iemand “betreft”. Er kan dan worden gedacht aan informatie die over het functioneren van een bepaalde machine gaat, waarvoor menselijk ingrijpen vereist is om tot die gegevens te komen. Er kan dan immers uit de gegevens afgeleid worden wat iemand op een bepaald moment met de machine heeft gedaan. Omdat het zoals gezegd in sommige gevallen lastig waarneembaar is of bepaalde informatie iemand betreft, is er een bredere definitie gegeven door de Artikel 29-Werkgroep²⁰:

“gegevens betreffen iemand wanneer zij verwijzen naar de identiteit, de kenmerken of het gedrag van een persoon of indien dergelijke informatie wordt gebruikt om de wijze waarop die persoon wordt behandeld of beoordeeld te bepalen of beïnvloeden”.

Er zou in dat kader sprake moeten zijn van een van de volgende (alternatieve) elementen:

- A. Inhoud;
- B. Doel;
- C. Resultaat.

Het element “inhoud” is aanwezig wanneer informatie wordt gegeven over een bepaalde persoon, ongeacht het doel dat de voor de verwerking verantwoordelijke of een derde daarmee beoogt en ongeacht de gevolgen van die informatie voor de betrokkene. Er is sprake van informatie betreffende een persoon wanneer het gaat om informatie over die persoon, waarbij alle omstandigheden van het geval moeten worden betrokken. In het kader van het onderzoek kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het inschrijfformulier voor een school, dat gegevens bevat over de leerling.

Het element “doel” kan aan de orde zijn wanneer gegevens worden gebruikt of waarschijnlijk worden gebruikt met het doel een persoon te beoordelen, op een bepaalde manier te behandelen of de status of het gedrag van die persoon te beïnvloeden.²¹ Er kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een database waarin resultaatsgegevens van leerlingen zijn opgenomen met het doel de leerlingen in te delen voor het vervolgonderwijs.

Ook als de elementen “inhoud” of “doel” ontbreken, kunnen gegevens geacht worden iemand te “betreffen” als het gebruik ervan naar verwachting gevolgen zal hebben voor iemands rechten of belangen. Met andere woorden: als de gegevens een bepaald resultaat teweeg brengen voor een persoon. Dit element beziet een neveneffect. Het element wordt aangenomen aanwezig te zijn indien de persoon als gevolg van de verwerking van de betrokken gegevens anders behandeld wordt dan anderen. Er zou in de richting kunnen worden gedacht dat geanonimiseerde rapportagegegevens worden gebruikt om de school te beoordelen: bij onvoldoende resultaat zou de school tot sluiten kunnen worden

---

²⁰ Document WP 105 van de Groep Artikel 29: “Werkdocument inzake problemen op het gebied van gegevensbescherming die verband houden met RFID-technologie”, goedgekeurd op 19 januari 2005, p. 8. De Artikel 29-werkgroep is een onafhankelijke advies- en overlegorgaan van Europese privacytoezichthouders. De belangrijkste taak van de werkgroep is het bevorderen van een uniforme toepassing van de principes uit de Privacyrichtlijn. De werkgroep publiceert regelmatig werkdocumenten en opinies met uitleg over de toepassing van de Privacyrichtlijn, toekomstige wetgeving en andere privacyonderwerpen. Voor meer informatie zie: <https://cbpweb.nl/nl/over-het-cbp/internationale-samenwerking/artikel-29-werkgroep>.

²¹ Zie voor recente rechtspraak paragraaf 1.1.2. Daaruit vloeit voort dat niet per definitie alle doelgegevens als persoonsgegevens in de zin van de Privacyrichtlijn kunnen worden aangemerkt.

gedwongen, wat uiteindelijk gevolgen heeft voor alle leerlingen. Een bepaalde leerling zou in theorie bij een nieuwe school geweigerd kunnen worden, als die nieuwe school de resultaatsgegevens over de oude school betreft in haar oordeel over de prestaties van de leerling en de leerling als gevolg daarvan niet toelaat.

1.3.2.2 *Geïdentificeerd of identificeerbaar:*

Over het algemeen kan worden gesteld dat een natuurlijke persoon als “geïdentificeerd” kan worden beschouwd als hij of zij binnen een groep personen wordt “onderscheiden” van alle andere leden van de groep. “Identificeerbaar” houdt dan in dat de persoon weliswaar nog niet geïdentificeerd is, maar wel geïdentificeerd kan worden. De identificatie kan plaatsvinden door bepaalde informatiemiddelen, die tot de betrokkene in een bijzondere relatie staan. De mate waarin een informatiemiddel voldoende is om tot identificatie over te gaan, is uiteraard afhankelijk van de omstandigheden van het geval: een veel voorkomende familienaam is niet voldoende om iemand te identificeren (lees: onderscheiden) onder de gehele bevolking van een land, terwijl de familienaam wel voldoende kan zijn voor de identificatie van een leerling in een schoolklas. Voor dit onderzoek is ten slotte nog van belang om te weten dat IP-adressen door de Artikel 29 Groep worden gezien als gegevens betreffende identificeerbare personen. De Groep zei hierover: *“internetaanbieders en aanbieders van lokale netwerken [kunnen] zonder veel moeite internetgebruikers identificeren aan wie ze IP-adressen hebben verstrekt, doordat ze als regel systematisch de datum, het tijdstip, de duur en het verstrekte dynamische IP-adres van gebruikers in een logbestand vastleggen. Hetzelfde geldt voor internetdienstverleners die een logboek op de http-server bijhouden. In deze gevallen is buiten kijf dat men kan spreken van persoonsgegevens in de zin van artikel 2 sub a van de Privacyrichtlijn”*²².

1.3.2.3 *Natuurlijke persoon:*

Om onder de reikwijdte van de privacywetgeving te vallen, moet er sprake zijn van natuurlijke personen (mensen). In beginsel worden overledenen niet onder de toepasselijkheid van de wetgeving geschaard, echter in bepaalde gevallen kunnen gegevens over overleden indirect nog enige bescherming genieten: bepaalde informatie over een overledene kan immers in bepaalde gevallen ook betrekking hebben op levende personen.

Zoals uit het vorenstaande naar voren komt, zijn er veel gegevens die als persoonsgegevens kunnen worden aangemerkt. In een aantal gevallen zijn gegevens echter uitgesloten van toepasselijkheid, indien zij niet aan de bovenstaande drie cumulatieve criteria voldoen. Logisch gevolg daarvan is dat het gegeven niet onder het bereik van de Privacyrichtlijn valt (conform artikel 3 van de Privacyrichtlijn) en daardoor tevens niet onder het bereik van de Wbp. Het kan echter wel zo zijn dat personen voor wat betreft die gegevens alsnog bescherming kunnen genieten: de nationale wetgever is immers bevoegd het toepassingsbereik uit te breiden (echter niet als een andere wettelijke bepaling uit het gemeenschapsrecht daaraan in de weg staat).²³ Ook kan men in sommige gevallen nog terugvallen op de bepalingen uit het EVRM²⁴, het Burgerlijk Wetboek (bijvoorbeeld de

---

²² WP 37: “Privacy op internet – Een geïntegreerde EU-aanpak van onlinegegevensbescherming”, goedgekeurd op 21 november 2000. Dit document is te raadplegen via

<http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2000/wp37nl.pdf>.

²³ De Nederlandse wetgever heeft het toepassingsbereik vooralsnog niet uitgebreid.

²⁴ Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Te raadplegen via: http://wetten.overheid.nl/BWBO0001000/geldigheidsdatum_23-03-2015#Titelverdrag.

onrechtmatige daad) of het strafrecht. Hierbij zal worden stil gestaan in de volgende paragraaf.

1.3.3 Gegevens anders dan persoonsgegevens

Uit de voorgaande paragraaf is duidelijk geworden dat privacybeschermingswetgeving slechts ziet op persoonsgegevens. Persoonsgegevens zijn onderdeel van het bredere begrip “gegevens”, waaronder ook vertrouwelijke gegevens kunnen worden begrepen die niet met de persoonlijke levenssfeer te maken hebben en daarom niet onder het bereik van de privacywet en richtlijn vallen. Gedacht kan worden aan vertrouwelijke gegevens (lees: niet algemeen bekende, gevoelige gegevens) die niet direct verband houden met een natuurlijke persoon, zoals bijvoorbeeld gegevens over de prestatie van (een klas van) een basisschool als geheel. Of bijvoorbeeld boekhoudkundige gegevens met betrekking tot de school die in een cloudomgeving draaien. De vraag die in het kader van dit onderzoek rijst, is in hoeverre deze niet-persoonsgegevens in een cloud alsnog bescherming kunnen genieten door de toepasselijkheid van andere wetgeving.

1.3.3.1 Bescherming van niet-persoonsgegevens: Nederlands strafrecht

Een eerste antwoord daarop is te vinden in de Nederlandse strafrechtwetgeving. Computercriminaliteit is sinds 1993 verankerd in het Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr). In artikel 80 quinquies (oftewel: “ten vijfde”) Sr is het begrip “gegeven” nader gedefinieerd²⁵:

“Onder gegevens worden verstaan iedere weergave van feiten²⁶, begrippen of instructies, op een overeengekomen wijze, geschikt voor overdracht, interpretatie of verwerking door personen of geautomatiseerde werken²⁷”.

Zoals gezegd maakt dit artikel onderdeel uit van het strafbaar stellen van computercriminaliteit. Zoals uit de tekst van het artikel voortvloeit, omvat het begrip “gegevens” een zeer omvangrijk terrein: niet alleen gegevens die in geautomatiseerde werken zijn opgeslagen teneinde een persoon van informatie te voorzien, maar ook programmatuur ten behoeve van de besturing van dergelijke werken ongeacht hun auteursrechtelijke bescherming vallen onder die terminologie. Wat in deze context vermeldenswaardig is, is dat het in dit artikel niet hoeft te gaan om (concrete) “informatie”. Informatie moet onderscheiden worden van “gegevens”. Gegevens zijn slechts potentiële informatie. Informatie wordt in het strafrecht immers gedefinieerd als:

“de uitwerking van gegevens zoals beoogd of ervaren door de gebruikers ervan, een subjectief proces, dat mede afhankelijk kan zijn van culturele of maatschappelijke factoren. Gegevens zijn slechts brokjes potentiële informatie, ongeacht of zij door de waarnemer worden begrepen.”²⁸

---

²⁵ Kamerstukken II 1989/90, 21 551, nr. 3, p. 5.

²⁶ In de Memorie van Toelichting is vermeld dat onder “feiten” zowel reële als denkbeeldige gebeurtenissen zijn begrepen.

²⁷ Onder geautomatiseerd werk wordt verstaan een inrichting die bestemd is om langs elektronische weg gegevens op te slaan, te verwerken en over te dragen (art. 80sexies Sr). Hieronder dus tevens een Cloud-omgeving begrepen.

²⁸ Zie Noyon/Langemeijer & Rammelink, Wetboek van Strafrecht, Artikel 80quinquies, “Gegevens voor informatiesystemen”.

Dat maakt dat het toepassingsbereik van dit artikel vrij breed te noemen valt. Losse gegevens die een basisschool of diens leerlingen en/of leraren betreffen, waar niet direct iets uit kan worden afgeleid, vallen zodoende toch onder de reikwijdte. Zo kan op basis van het strafrecht ook bescherming worden gezocht wanneer er misbruik wordt gemaakt van gegevens die in een cloudomgeving opgeslagen staan. Er kan in dat licht aansluiting worden gezocht bij artikel 138 ab Sr, waarin computervredebreuk strafbaar is gesteld:

Lid 1: *“Met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie wordt, als schuldig aan computervredebreuk, gestraft hij die opzettelijk en wederrechtelijk binnendringt in een geautomatiseerd werk of in een deel daarvan. Van binnendringen is in ieder geval sprake indien de toegang tot het werk wordt verworven:*

- a. door het doorbreken van een beveiliging,*
- b. door een technische ingreep,*
- c. met behulp van valse signalen of een valse sleutel, of*
- d. door het aannemen van een valse hoedanigheid.”*

Lid 2: *“Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft computervredebreuk, indien de dader vervolgens gegevens die zijn opgeslagen, worden verwerkt of overgedragen door middel van het geautomatiseerd werk waarin hij zich wederrechtelijk bevindt, voor zichzelf of een ander overneemt, aftapt of opneemt.”*

Lid 3: *“Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft computervredebreuk gepleegd door tussenkomst van een openbaar telecommunicatienetwerk, indien de dader vervolgens*
a. met het oogmerk zichzelf of een ander wederrechtelijk te bevoordelen gebruik maakt van verwerkingscapaciteit van een geautomatiseerd werk;
b. door tussenkomst van het geautomatiseerd werk waarin hij is binnengedrongen de toegang verwerft tot het geautomatiseerd werk van een derde.”

Let wel dat het Openbaar Ministerie naar aanleiding van een aangifte bepaalt of een bepaalde onderneming of persoon vervolgt zal worden.

Omdat het in het onderzoek uitsluitend gaat om Amerikaanse cloudleveranciers, zou de vraag zich kunnen oproepen hoe de Nederlandse strafwet zich verhoudt tot een Amerikaan die bijvoorbeeld het iCloud account (fysiek aanwezig in California) dat toebehoort aan een Nederlandse basisschool, hackt. In dat geval kan aansluiting worden gezocht bij het internationale verdrag dat mondiaal gesloten is om cybercrime tegen te gaan: the Convention on Cybercrime 2004. In art. 24 lid 1 sub a van dit verdrag staat dat uitlevering mogelijk is indien beide betrokken landen partij zijn bij de Convention en het feit strafbaar hebben gesteld in hun nationale wetgeving. Een minimale gevangenisstraf van één jaar moet in de betrokken wetten zijn opgenomen. Zowel Nederland als Amerika zijn partij en zowel Nederland als de Verenigde Staten hebben cybercrime met (lange) gevangenisstraffen strafbaar gesteld, in welk kader uitlevering mogelijk wordt.

1.3.3.2 *Civil recht*

In een aantal gevallen kan ook het auteursrecht worden ingezet om gegevens te beschermen. Eis is dan wel dat de gegevens een “persoonlijk stempel” van de maker dragen. Met andere woorden moet het gaan om originele gegevens waarbij creativiteit een

rol speelt. Met veel soorten gegevens is dat niet het geval (veel databanken vallen daarom niet onder het auteursrecht), hoewel het theoretisch gezien uiteraard wel mogelijk is. De opslag van ingescande kindertekeningen door een basisschool kunnen bijvoorbeeld onder het auteursrecht vallen. In sommige gevallen kunnen kindertekeningen echter ook als persoonsgegevens worden aangemerkt, bijvoorbeeld wanneer een kindertekening herleidbaar is aan een bepaald kind doordat de tekening iets zegt over de gemoedstoestand van het kind (bijvoorbeeld de gezinssituatie waarin het kind zich bevindt), waardoor de Wbp weer van toepassing is.

1.3.4 Toekomstige wetgeving

Momenteel wordt er gewerkt aan een Algemene (Europese) Verordening Gegevensbescherming²⁹, wat op Europees niveau alle nationale privacywetgeving moet gaan vervangen. Het eerste tekstvoorstel is beschikbaar³⁰, maar omdat er nog druk onderhandeld wordt over de specifieke tekstuele bepalingen, is het thans nog niet mogelijk om in het licht van deze toekomstige verordening concrete aanbevelingen te doen of toetsingen uit te voeren. Het is voorzienbaar dat de teksten nog regelmatig zullen veranderen. De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie stuurde op 22 april 2015 een brief aan beide Kamers met daarin een verslag van de onderhandelingsronden die in het eerste kwartaal van 2015 hebben plaatsgevonden over de voorstellen bescherming persoonsgegevens. De commissies zullen deze op 19 mei 2015 bespreken. Eind 2015 staat publicatie van de verordening gepland en de verordening zal uiteindelijk in 2017 in werking moeten treden. Wat in ieder geval wel kan worden gesteld is dat de bevoegdheden van de nationale privacywaakhonden waarschijnlijk verder zullen worden uitgebreid, wat onder meer tot gevolg zal kunnen hebben dat het Cbp actiever op zal treden en sancties zal kunnen opleggen aan overtreders. De boetes die kunnen worden, zullen (veel) hoger zijn dan thans het geval is.

Tenslotte verdient nog vermelding dat op dit moment een EU-richtlijn bescherming bedrijfsgegevens³¹ in consultatie is, die op de bescherming van vertrouwelijke bedrijfsinformatie ziet. Voor basisscholen is deze richtlijn wellicht minder relevant, maar het geeft wel het signaal af dat de wetgeving omtrent de beveiliging van gegevens volop in ontwikkeling is.

1.4 ACTUELE JURISPRUDENTIE MET BETREKKING TOT HET BEGRIJP “PERSOONSgegevens”

---

²⁹ “Verordening betreffende de bescherming van individuen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens”, Europees Parlement, kenmerk: E120003. Zie voor de actuele stand van zaken: https://www.eerstekamer.nl/eu/edossier/e120003_voorstel_voor_een.

³⁰ Voorstel voor een “Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens (algemene verordening gegevensbescherming)”, Europese Commissie 2012/0011 (COD), te raadplegen via: https://www.eerstekamer.nl/eu/europeesvoorstel/com_2012_11_voorstel_voor_een/document/f=/viwze2lerprf.pdf.

³¹ “Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bescherming van niet-openbaar gemaakte knowhow en bedrijfsinformatie (bedrijfsgeheimen) tegen onrechtmatig verkrijgen, gebruiken en openbaar maken daarvan - Algemene oriëntatie” van 26 mei 2014, documentnummer ST 9870 2014 INIT, te raadplegen op http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/131128_proposal_en.pdf

De Europese rechter heeft in juli 2014 het begrip “persoonsgegevens” in een arrest³² nader uitgewerkt als gevolg van een aantal prejudiciële vragen die gesteld waren. Het voor dit onderzoek van belang zijnde punt dat aanleiding vormde voor het stellen van deze prejudiciële vragen, was de verschillende manier waarop het begrip “persoonsgegeven” door enerzijds de Raad van State en anderzijds de Artikel 29-werkgroep wordt uitgelegd. De Raad van State lijkt het begrip restrictief uit te leggen. Zo stelt zij bijvoorbeeld dat een juridische analyse over een persoon, die ten grondslag ligt op de uiteindelijke beslissing in een asielprocedure, niet moet worden aangemerkt als een persoonsgegeven.³³ De Artikel 29-werkgroep heeft echter beklemtoond dat ook objectieve gegevens die gevolgen kunnen hebben voor een bepaalde persoon, moeten worden aangemerkt als persoonsgegevens, namelijk als “resultaatsgegevens” (gegevens die gevolgen kunnen hebben voor een bepaald persoon)³⁴. Naast resultaatsgegevens onderscheidt de werkgroep, zoals we in de vorige paragraaf ook gezien hebben, tevens nog inhoudsgegevens (gegevens over een persoon) en doelgegevens (gegevens die worden gebruikt met het doel een persoon te beoordelen). Deze belangrijke verschillen in benadering vormde zoals gezegd aanleiding om aan het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: HvJ EU) om een nadere uitleg te vragen.

Het HvJ EU concludeerde uiteindelijk dat een analyse weliswaar persoonsgegevens kan bevatten, maar dat de analyse op zichzelf niet als persoonsgegeven in de zin van de privacyrichtlijn kan worden aangemerkt. Het HvJ EU heeft in het kader van deze conclusie aansluiting gezocht bij het doel van de Europese Privacyrichtlijn: het gaat om:

“de fundamentele rechten en vrijheden van natuurlijke personen, inzonderheid in hun persoonlijke levenssfeer, te beschermen en zo het vrije verkeer van deze gegevens tussen lidstaten mogelijk te maken. Dit doel komt onder meer tot uiting in de rechten die aan de betrokkene worden toegekend. Dankzij deze rechten kan de betrokkene verifiëren of zijn gegevens juist zijn en deze zo nodig laten corrigeren of de verwerking ervan laten staken. Het doel van de Richtlijn is namelijk niet om de transparantie van het besluitvormingsproces van overheidsorganen te verzekeren en goede administratieve praktijken te bevorderen”³⁵.

Het gevolg was dat de betrokkene slechts inzage kon hebben in de gegevens die aan de analyse te grondslag lagen (met het ook op de controle ervan) en niet volledig over de analyse zelf kon komen te beschikken.

Wat met name bijzonder is aan de zienswijze van het HvJ EU is dat de analyse in onderhavige kwestie lijkt te voldoen aan de definitie die de werkgroep heeft gegeven aan het begrip “doelgegevens”³⁶. Volgens het HvJ EU is immers “met name ingegaan (...) op de geloofwaardigheid van afgelegde verklaringen en vermeldt hij de reden waarom een aanvrager volgens hem al dan niet in aanmerking komt voor een verblijfstitel”. Dat zou ervoor pleiten dat de analyse toch aangemerkt zou moeten worden als een

---

³² HvJ EU 17 juli 2014, C-482/10, ECLI:EU:C:2011:868 (Cicala); M. Jansen, P&I 2014/175 (afl. 5, p. 200-206).

³³ ABRvS 2 november 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BU3136.

³⁴ Zie paragraaf 1.1.1. Zie voorts http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_nl.pdf voor de volledige zienswijze van de werkgroep.

³⁵ Rechtsoverwegingen 42 tot en met 47.

³⁶ Van doelgegevens is sprake als “rekening houdende met alle omstandigheden van het precieze geval, gegevens worden gebruikt met het doel een persoon te beoordelen, op een bepaalde wijze te behandelen of de status of het gedrag van die persoon te beïnvloeden”, zie ook paragraaf 1.1.1.

persoonsgegevens in het kader van de Privacyrichtlijn. Het HvJ EU verwerpt deze argumentatie echter ten stelligste. Het lijkt er daarom op dat gegevens die als doelgegevens aangemerkt kunnen worden, door het HvJ EU niet per definitie zullen worden aangemerkt als persoonsgegevens in de zin van de Privacyrichtlijn.³⁷

Hoe het HvJ EU specifiek tegen het begrip “resultaatinformatie aankijkt, is nog niet helemaal duidelijk. Op basis van dit specifieke punt is geen rechtspraak gewezen door het HvJ EU. Logisch is om in dat kader aansluiting te blijven zoeken bij de zienswijze van de Werkgroep, die duidelijke en (o.i. onomstotelijk) gedefinieerd heeft waardoor resultaatsinformatie onverkort als persoonsgegevens in de zin van de Privacyrichtlijn kan worden aangemerkt.

Hoewel het in casu ging om asiel- en verblijfstitels, is de zienswijze die het HvJ EU hanteert van belang voor de onderwijsinstellingen. Met het oog op het basisonderwijs is immers als gevolg van dit arrest toch wel van belang geworden om onderscheid te maken in hoeverre bepaalde gegevens met betrekking tot leerlingen en/of leerkrachten onder bovenstaande reikwijdte van het begrip “doelgegevens” kunnen vallen. Een leerlingvolgsysteem bijvoorbeeld (die in het kader van bovengenoemde uitwerking o.i. met een *analyse* zou kunnen worden vergeleken) zou wellicht als doelgegeven aangemerkt kunnen worden waardoor het leerlingvolgsysteem an sich buiten de reikwijdte van het begrip “persoonsgegevens”, en daarmee in theorie buiten de reikwijdte van de privacywetgeving zou kunnen vallen. Voornamelijk doelen wij dan op de inhoudelijke analyse (de beoordeling binnen een leerlingvolgsysteem) die ertoe zou kunnen leiden dat bijvoorbeeld een bepaalde leerling onder verscherpt toezicht zou kunnen komen te staan. Of ouders die (als gevolg van gedragingen van leerlingen) onderwerp zouden kunnen zijn van een strafrechtelijk onderzoek. Dat zou *in theorie* gevolgen kunnen hebben. Dat neemt echter niet weg dat bepaalde gegevens in het leerlingvolgsysteem zonder twijfel zijn aan te merken als persoonsgegevens waarop privacywetgeving te allen tijden van toepassing is. Het gaat dan bijvoorbeeld om de naam, geboortedatum, nationaliteit, het geslacht, etniciteit, religie (waaronder informatie over leden van een kerkgenootschap) en taal.³⁸ Het is daarom raadzaam om het leerlingvolgsysteem te allen tijde te behandelen alsof het in zijn volledigheid onder de Wbp valt. Dan loopt de school immers het minste risico op schending van de Wbp.

---

³⁷ Vermoedelijk heeft deze verwerping te maken met het tegengaan van de oprekking van het begrip “persoonsgeven” (wat overigens door verschillende juristen wordt toegejuicht). Het gaat hier echter wel om slechts één actueel arrest. Zodoende kan het begrip in dit kader nog nader genuanceerd kunnen worden in nieuwe rechtspraak. Er is echter vooralsnog geen andere rechtspraak beschikbaar waarbij doelgegevens wél specifiek als persoonsgegevens zijn aangemerkt.

³⁸ In het hiervoor aangehaalde arrest heeft de het HvJ EU deze elementen in r.o. 38 expliciet als persoonsgegevens aangemerkt.

2 Doorgifteverbod en de Wbp

In artikel 76 Wbp is opgenomen dat persoonsgegevens slechts onder stringente redenen aan “derde landen” mogen worden doorgegeven:

- Lid 1: *“Persoonsgegevens die aan een verwerking worden onderworpen of die bestemd zijn om na hun doorgifte te mogen worden verwerkt, worden slechts naar een land buiten de Europese Unie doorgegeven indien, onverminderd de naleving van de wet, dat land een passend beschermingsniveau waarborgt”.*
- Lid 2: *“Het passend karakter van het beschermingsniveau wordt beoordeeld gelet op de omstandigheden die op de doorgifte van gegevens of op een categorie gegevensdoorgiften van invloed zijn. In het bijzonder wordt rekening gehouden met de aard van de gegevens, met het doeleinde of de doeleinden en met de duur van de voorgenomen verwerking of verwerkingen, het land van herkomst en het land van eindbestemming, de algemene en sectoriële rechtsregels die in het betrokken derde land gelden, alsmede de regels van het beroepsleven en de veiligheidsmaatregelen die in die landen worden nageleefd”.*

Het artikel conformeert zich aan artikel 25 Privacyrichtlijn. Met het begrip “doorgifte” wordt bedoeld op het ter kennis brengen van de gegevens aan een persoon die zich bevindt in een “derde land”. Onder “derde land” wordt een land bedoeld dat buiten de rechtsmacht van één van de landen van de Europese Economische Ruimte (alle EU-lidstaten en Liechtenstein, Noorwegen en IJsland) en Zwitserland valt.³⁹ De bepaling richt zich tot iedereen: zowel tot de verantwoordelijke als de bewerker. Verder wordt nog onder “doorgifte” begrepen het ter beschikking stellen van persoonsgegevens aan een bewerker die is gevestigd in een derde land.⁴⁰ Van dat laatste is onder meer sprake wanneer persoonsgegevens van Nederlandse leerlingen in een cloudomgeving in de Verenigde Staten worden geplaatst.

2.1 DOORGIFTE NAAR DERDE LANDEN

Het uitgangspunt is dat doorgifte van persoonsgegevens naar een derde land alleen mogelijk is indien in de wetgeving van het betreffende land voldaan is aan de algemene eisen van de Wbp (met name gaat het dan om de artikels 6 tot en met 15) en dat land “een passend beschermingsniveau” biedt.⁴¹ Om te bepalen of een beveiligingsniveau passend is,

---

³⁹ Tekst & Commentaar Telecommunicatie- en privacyrecht, Verbod doorgifte, tenzij passend beschermingsniveau bij: Wet bescherming persoonsgegevens, Artikel 76.

⁴⁰ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 892, nr. 3, p. 193.

⁴¹ Wanneer er geen sprake is van een passend beschermingsniveau kan de doorgifte in sommige gevallen toch doorgang vinden. De gronden daarvoor zijn opgenomen in artikel 77 Wbp.

zal de verantwoordelijke eerst moeten nagaan of er sprake is van een besluit van de Europese Commissie waarin iets wordt bepaald over het niveau van bescherming in een derde land. Teneinde te controleren welke landen een passend beschermingsniveau bieden, heeft de Europese Commissie een document opgesteld waarin de landen met een passend beschermingsniveau staan opgesomd.⁴² Wanneer een land niet genoemd is, dan zal de verantwoordelijke in kwestie zelf moeten beoordelen of sprake is van een passend beschermingsniveau. Bij die beoordeling moeten een aantal punten in aanmerking worden genomen:

- *de aard van de gegevens;*
- *de doeleinden van de voorgenomen verwerkingen;*
- *de duur van de voorgenomen verwerkingen;*
- *het land van herkomst en het land van eindbestemming;*
- *de algemene en sectoriële rechtsregels die in de betrokken landen gelden;*
- *de regels van het beroepsleven en de veiligheidsmaatregelen die in die landen worden nageleefd.*

Wanneer een land buiten de EER onvoldoende bescherming van persoonsgegevens biedt, is verkeer van persoonsgegevens niet per definitie onrechtmatig. Er moet worden gekeken of er een aanvullend alternatief criteria van toepassing is op de betreffende situatie.⁴³ Die alternatieve criteria zijn te vinden in artikel 77 Wbp. Een veel voorkomend alternatief is de ondubbelzinnige toestemming van de betrokkenen voor de doorgifte naar een derde land.

2.1.1 Verenigde Staten: Safe Harbor Principles

In de Verenigde Staten bestaat geen federale wetgeving ter bescherming van persoonsgegevens die op iedereen van toepassing is. Daarom heeft de Europese Commissie ten aanzien van de VS een speciale beslissing genomen: alleen voor organisaties die zich hebben verplicht tot naleving van de zogenaamde “Safe Harbor Principles” geldt dat er sprake is van een passend beschermingsniveau. Het US Department of Commerce houdt een lijst⁴⁴ bij van de bedrijven die de “Safe Harbor Status” hebben verworven. Zowel Apple, Google als Microsoft beschikken over een actuele status. Ondanks de toepasselijkheid van de Safe Harbor Principles, rekenen velen de VS desalniettemin tot een risicoland. Het blijft namelijk toch maar de vraag hoe het in de VS daadwerkelijk gesteld is met de verwerking van persoonsgegevens. Uit onderzoek is immers gebleken dat er niet altijd juist wordt omgegaan met het Safe Harbor keurmerk. Vanwege een gebrek aan toezicht vanuit de US Department of Commerce gebeurt het regelmatig dat bedrijven onterecht een Safe Harbor Status verkrijgen en dat bedrijven de beginselen vanuit de Safe Harbor niet naleven. De Europese Commissie deed daarom eind 2013 aanbevelingen⁴⁵ om de afspraken tussen

---

⁴² De Europese Commissie heeft een positief oordeel gegeven over het beschermingsniveau van Zwitserland, Isle of Man, Argentinië, Guernsey, Jersey, Farao Eilanden, Andorra, Israël, Canada, Nieuw Zeeland, Andorra, Uruguay en de VS (Safe Harbor). Op de website van de Europese Commissie is een actueel overzicht te raadplegen via http://ec.europa.eu/justice/data-protection/document/international-transfers/adequacy/index_en.htm.

⁴³ *Kamerstukken II* 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 194.

⁴⁴ De lijst is te raadplegen via <https://safeharbor.export.gov/list.aspx>.

⁴⁵ Zie bijvoorbeeld http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1166_en.htm?locale=nl, waarin de Europese Commissie haar bezwaren uit en de Verenigde Staten aanspoort tot actie. Onderin dit document zijn links te vinden naar de achtergronden van de bezwaren van de Europese Commissie. Zie ook http://ec.europa.eu/justice/data-protection/files/com_2013_847_en.pdf.

Europa en de Verenigde Staten te verbeteren. In de Verenigde Staten is daarom in juni 2014 een wetsvoorstel ingediend dat ertoe strekt de privacywetgeving meer te conformeren aan de Europese privacywetgeving. De wet is tot dusver nog niet aangenomen en onduidelijk is wat nu de stand van zaken is.⁴⁶

2.1.2 Verenigde Staten: US Patriot Act

Hoewel de locatie van de opgeslagen en verwerkte data niet bepalend is voor de toepasselijkheid van de Wbp (het gaat er immers om of de verantwoordelijke een zetel heeft in Nederland), kan de locatie van die data voor de toepasselijkheid van *lokale* wet- en regelgeving wel van belang zijn voor andere toepasselijke wetgeving. Zo geldt bijvoorbeeld de Amerikaanse anti-terroriswetgeving indien de cloudserver zich feitelijk op Amerikaans grondgebied bevindt. In dat verband kan gewezen worden op de USA Patriot Act, die verstrekkende privacy consequenties met zich mee kan brengen. Op basis van deze regelgeving hebben de Amerikaanse autoriteiten de volgende bevoegdheden met betrekking tot de clouddienstverleners:

- *de bevoegdheid om opgeslagen gegevens te vorderen;*
- *de bevoegdheid om technische apparatuur of software te (laten) installeren waarmee gegevensverkeer onderschept kan worden; en*
- *de bevoegdheid om volledige geheimhouding te vorderen van de clouddienstverlener met betrekking tot bovenstaande punten (gag order).*

Maar er is meer. In relatie tot het vorenstaande geldt dat opgeslagen gegevens kunnen worden gevorderd van een bedrijf of een persoon die onder Amerikaanse rechtsmacht valt en die “*possession, custody or control*” over die gegevens heeft. Het gaat met andere woorden om een bedrijf of een persoon die over de gegevens kan beschikken (de daadwerkelijke locatie van de gegevens is van ondergeschikt belang). Bovengenoemde bevoegdheden kunnen door Amerikaanse autoriteiten worden bevolen aan:

- *rechtspersonen die zelf gevestigd zijn in de Verenigde Staten;*
- *buitenlandse rechtspersonen die een vaste vestiging hebben in de Verenigde Staten;*
- *buitenlandse rechtspersonen die stelselmatig en continu hun bedrijf uitoefenen in de Verenigde Staten;*
- *Amerikaanse burgers.*

Deze ruime rechtsmacht zorgt ervoor dat van veel Amerikaanse clouddienstleveranciers door de Amerikaanse autoriteiten gevorderd kan worden om gegevens te overleggen of te onderscheppen. Een vestiging in de Verenigde Staten is niet noodzakelijk. De Amerikaanse wetgeving maakt het immers mogelijk dat een Amerikaanse werknemer, onderaannemer of groepsmaatschappij van een niet Amerikaanse clouddienstverlener toegang tot gegevens moet verschaffen als hij daarover “*possession, custody or control*” kan uitoefenen.⁴⁷ Dat gaat ver: immers, indien een persoon met een Amerikaans paspoort werkt bij een Nederlandse clouddienstverlener waarvan de server op Nederlands grondgebied staat en, om in het kader van dit onderzoek te blijven, waarop een basisschool persoonsgegevens van leerlingen heeft opgeslagen, dan zijn die gegevens toegankelijk voor Amerikaanse

---

⁴⁶ Anno februari 2015. Zie ook <https://cbpweb.nl/nl/nieuws/vs-en-eu-experts-werken-aan-transatlantische-privacyoplossingen#subtopic-1712>.

⁴⁷ Whitepaper Allen & Overly en Schuberg Philis, H. Jongen en P. Berger 2014. Te raadplegen via <https://www.schubergphilis.com/bundles/schubergfrontend/file/page/news/whitepaper-zin-en-onzin-prism-en-wbp.pdf>

autoriteiten indien zij die werknemer opdracht geven om die gegevens door te sturen. Hoewel een belang van de Amerikaanse autoriteiten te betwijfelen valt, is dit theoretisch mogelijk. Hoewel de Amerikaanse grondwet doorzoekingen en inbeslagname verbiedt wanneer er geen sprake is van een sterk vermoeden dat daarbij bewijs van een misdrijf zal worden gevonden en verbiedt om zonder gerechtelijk bevel en een specificatie van een locatie en het gezochte te onderzoeken, geldt dat niet voor iedereen. Betrokkenen die geen beroep kunnen doen op de Amerikaanse grondwet (gemakshalve iedereen zonder Amerikaans paspoort) lopen in dat kader een risico: hun persoonsgegevens zouden onderwerp kunnen zijn van een onderzoek, zonder dat zij daar überhaupt van op de hoogte hoeven te worden gebracht. In dat kader zijn onder andere de “Prism Taps” van de NSA bekend, waarbij data van onder andere Apple, Google en Microsoft werden getapt. E-mails, usergegevens en documenten werden toegankelijk en verregaande bewaking werd mogelijk voor de NSA.⁴⁸ In dit verband is het voor onderwijsinstellingen relevant om zich te realiseren dat zowel Apple, Google als Microsoft in hun voorwaarden uitdrukkelijk hebben bepaald dat zij zullen voldoen aan wettelijke verplichtingen en rechtsgeldige verzoeken van de overheid om informatie. Dit heeft immers tot gevolg dat de Amerikaanse overheid altijd toegang heeft tot de gegevens die een onderwijsinstelling op een Amerikaanse cloudomgeving heeft opgeslagen. Ter illustratie volgt in het volgende schema een overzicht van de betreffende bepalingen.⁴⁹

Apple Privacybeleid: artikel 8

“Het kan voor Apple noodzakelijk zijn (bij wet, naar aanleiding van juridische procedures of een rechtszaak en/of verzoeken van nationale of internationale overheden) om uw persoonlijke gegevens openbaar te maken. We kunnen uw gegevens ook vrijgeven als we van mening zijn dat dit nodig of gepast is in het kader van de nationale veiligheid, de ordehandhaving of andere zaken van openbaar belang. Daarnaast kunnen we uw gegevens vrijgeven als we vaststellen dat dit redelijkerwijze noodzakelijk is om onze algemene voorwaarden af te dwingen of om onze bedrijfsvoering of gebruikers te beschermen. Bovendien mogen we bij een reorganisatie, fusie of verkoop alle persoonlijke gegevens die we verzamelen, overdragen aan de betreffende derde partij”.

Google Privacyverklaring : “Gegevens die we delen”

[...] “Om juridische redenen

We delen persoonlijke gegevens met bedrijven, organisaties of individuen buiten Google als we te goeder trouw van mening zijn dat toegang, gebruik, behoud of openbaarmaking van de gegevens redelijkerwijs nodig is om:

- *Te voldoen aan van toepassing zijnde wet- en regelgeving, wettelijke procedures of verzoeken van overheidsinstanties.*
- [...]

Microsoft Privacyverklaring: “Redenen waarom we uw persoonlijke gegevens delen”

[...] “Tenslotte kunnen wij toegang tot uw persoonlijke informatie verkrijgen en deze onthullen en bewaren inclusief persoonlijke inhoud (zoals de inhoud van uw e-mails, andere persoonlijke communicaties of bestanden in persoonlijke bestanden) wanneer wij het oprechte gevoel hebben dat dit noodzakelijk is om:

in overeenstemming met de toepasbare wetgeving te handelen of te beantwoorden aan een geldig juridisch proces door competente autoriteiten of andere overheidsinstanties”. [...]

Tabel 2: Apple, Google en Microsoft verklaren zich aan The Patriot Act te conformeren.

⁴⁸ Zie bijvoorbeeld <http://www.theguardian.com/world/2013/jun/06/us-tech-giants-nsa-data-of>
<http://nl.wikipedia.org/wiki/PRISM>.

⁴⁹ Zie voor een volledig overzicht van de toetsing van de verschillende privacyverklaringen zie Hoofdstuk 4.

2.2 DOORGIFTE NAAR LANDEN BINNEN DE EUROPESE ECONOMISCHE RUIMTE

Voor wat betreft doorgifte naar landen binnen de Europese Economische Ruimte is artikel 76 lid 2 van toepassing: er is voor deze landen een uitzondering gemaakt op de doorgifte. De landen binnen de EER hebben immers de Privacyrichtlijn geïmplementeerd in hun nationale wetgeving, waardoor er vanuit kan worden gegaan dat de gegevensbescherming beantwoordt aan de in de richtlijn gestelde vereisten. De mogelijkheid blijft echter wel bestaan dat de Europese Commissie of de Raad van Europa een besluit neemt dat doorgifte naar landen binnen de EER beperkt of verbiedt. Ten tijde van het uitwerken van dit onderzoek is daar echter geen sprake van.

3 Toegang, gebruik en bewaring van persoonsgegevens door basisscholen

In het kader van het onderzoek zal antwoord worden gegeven op vragen die spelen omtrent het gebruik van persoonsgegevens. Van wie zijn de persoonsgegevens die door basisscholen in cloudomgevingen worden geplaatst, wie hebben toegang tot die gegevens, wat mag er met de gegevens gedaan worden et cetera. Het antwoord op die vragen is van belang zodat basisscholen de regelgeving hier omtrent in hun beleid kunnen doorvoeren, voor zover daaraan nog niet is voorzien.

3.1 VERWERKING VAN PERSOONSGEGEVENS EN PLICHTEN VOOR DE BASISCHOOL

Zoals in hoofdstuk 1 aan de orde is gekomen, is de Wbp van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens⁵⁰ door basisscholen in een cloudomgeving. Voor basisscholen is het dan ook van belang om te weten wanneer de verwerking van die gegevens voldoet aan deze toepasselijke wetgeving. Allereerst is voor een basisschool van belang dat de gegevensverwerking op behoorlijke, zorgvuldige wijze geschiedt⁵¹ en de verwerking altijd in overeenstemming is met deze toepasselijke wetgeving. Een aantal punten zijn hierbij van belang, die achtereenvolgens aan bod zullen komen.

3.1.1 Doel en grondslag

Basisscholen mogen alleen persoonsgegevens verwerken als daarvoor een welbepaald, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigd *doel* is gesteld (artikel 7 Wbp). Deze gerechtvaardigde doeleinden dienen voorafgaande aan de verwerking vastgesteld te zijn. Enerzijds omdat het verboden is om doeleinden tijdens een verwerkingsproces te wijzigen en anderzijds omdat de verwerking van persoonsgegevens te allen tijde *noodzakelijk* moet zijn voor het te dienen doel. Dat impliceert tevens dat een basisschool zich altijd moet blijven afvragen of er niet met de verzameling van minder (uitgebreide) gegevens hetzelfde doel kan worden bereikt. Door vooraf het doel te stellen, kan voorkomen worden dat de persoonsgegevensverwerking aan haar doel of *grondslag* voorbijgaat. Daarnaast geldt

---

⁵⁰ Het CBP definieert “verwerken” in lijn met de Wbp: verwerken zijn handelingen zoals het verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, doorzenden, verspreiden, beschikbaar stellen, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, afschermen, uitwissen en vernietigen van gegevens.

⁵¹ Artikel 6 Wbp gebiedt immers: “Persoonsgegevens worden in overeenstemming met de wet en op behoorlijke en zorgvuldige wijze verwerkt”.

overigens dat de gegevensverwerking altijd gebaseerd moet kunnen worden op (een van de) zes grondslagen van artikel 8 van de Wbp:

- a. *wanneer de betrokkene voor de verwerking zijn ondubbelzinnige toestemming heeft verleend;*

Een schriftelijk bewijs van toestemming is geen strikt vereiste. Stilzwijgende toestemming is echter uitgezonderd: het moet gaan om een uiting of gedraging van de betrokkene.⁵² Het is echter wel aanbevelenswaardig om over een schriftelijke toestemming te beschikken, aangezien de bewijslast rust op de onderwijsinstelling. De basisschool is immers in het kader van de Wbp de “verantwoordelijk” op wie de bewijslast ten alle tijden rust wanneer er een geschil mocht ontstaan over al dan niet verleende toestemming tot het verwerken van persoonsgegevens van betrokkenen. Er zijn in dat kader drie elementen van belang om van toestemming te kunnen spreken:

- *De betrokkene heeft zijn wil in vrijheid geuit;*
- *De toestemming van de betrokkene moet gericht zijn op bepaalde gegevensverwerking(en);*
- *De toestemming moet ondubbelzinnig zijn*⁵³.

- b. *wanneer de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is, of voor het nemen van precontractuele maatregelen naar aanleiding van een verzoek van de betrokkene en die noodzakelijk zijn voor het sluiten van een overeenkomst;*

Bij dit punt geldt dat de persoonsgegevens van iemand mogen worden verwerkt, wanneer dat noodzakelijk is om de overeenkomst die tussen die persoon en de basisschool gesloten is, uit te voeren. Ook als een leerling bijvoorbeeld geen partij is bij een overeenkomst, maar het voor de uitvoering van een overeenkomst tussen twee andere partijen wel noodzakelijk is dat de persoonsgegevens van die betreffende leerling (of diens ouder(s)) worden verwerkt, is de verwerking toegestaan. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een abonnement op schoolmelk, waarbij de ouders van een leerling voor die leerling via de school een abonnement met Campina afsluiten. De bank van Campina is in dat geval gerechtigd de bankgegevens van de ouders te verwerken in het kader van de afwikkeling van de betaling van het abonnement. Dat geldt overigens ook voor het verwerken van de relevante persoonsgegevens in de precontractuele fase (dus voordat de overeenkomst daadwerkelijk middels ondertekening wordt gesloten).

- c. *wanneer de gegevensverwerking noodzakelijk is om een wettelijke verplichting na te komen waaraan de verantwoordelijke onderworpen is;*

Hierbij moet gelden dat het redelijkerwijs niet goed mogelijk is om de wettelijke plicht uit te voeren zonder het verwerken van bepaalde persoonsgegevens. Het hoeft in dat kader niet per se te gaan om een formele wet. Het kan bijvoorbeeld gaan om een algemene plaatselijke verordening. De basisschool, als zijnde verantwoordelijke, moet wel zelf

---

⁵² Lexplicatie, Bronnen en Citaten bij: Wet bescherming persoonsgegevens art. 8.

⁵³ Aan de hier genoemde drie elementen is voldaan als de school bijvoorbeeld een aanmeldformulier verstrekt waarbij alle informatie is gegeven en er aanvinkhokjes en handtekeningenruimtes zijn gegeven, waarbij de ouders verklaren akkoord te gaan met de inhoud en het doel van het aanmeldformulier en tevens verklaren het document naar waarheid en in vrijheid te hebben ingevuld.

onderworpen zijn aan die wettelijke plicht. Als voorbeeld kan gewezen worden naar de Leerplichtwet, waarin staat opgenomen dat een schooldirecteur de leerplichtambtenaar terstond op de hoogte moet brengen van de naam van de leerling die verwijderd is. Er mogen uiteraard niet meer gegevens van de leerling worden verstrekt dan de gegevens die strikt noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de wettelijke plicht.

- d. *de gegevensverwerking noodzakelijk is ter vrijwaring van een vitaal belang van de betrokkene;*

Hier kan worden gedacht aan het verstrekken van persoonsgegevens als gevolg van een dringende medische noodzaak. Een vitaal belang van de betrokkene is hierbij noodzakelijk.

- e. *wanneer de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de goede vervulling van een publiekrechtelijke taak door het desbetreffende bestuursorgaan dan wel het bestuursorgaan waaraan de gegevens worden verstrekt;*

Persoonsgegevens mogen ook verwerkt worden als het verwerken van die gegevens noodzakelijk is voor de goede vervulling van een publiekrechtelijke taak door een bestuursorgaan zelf of door een bestuursorgaan waaraan de gegevens worden verstrekt. Met de publiekrechtelijke taak wordt bedoeld een taak die bij of krachtens de wet is opgedragen. Aangezien basisscholen in de meeste gevallen niet als bestuursorgaan kunnen worden aangemerkt, zal hier verder geen aandacht aan worden besteed.

- f. *de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van de verantwoordelijke of van een derde aan wie de gegevens worden verstrekt, tenzij het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene, in het bijzonder het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer, prevaleert”.*

Om op deze grond persoonsgegevens te verwerken, moet een basisschool een gerechtvaardigd belang hebben en de gegevensverwerking moet verder noodzakelijk zijn voor dat gerechtvaardigde belang. Kort gezegd gaat het erom dat wanneer een basisschool haar activiteiten niet kan uitoefenen zonder de verwerking van persoonsgegevens, er een gerechtvaardigd belang bestaat voor de basisschool om deze gegevens alsdan te verwerken. Die verwerking moet gerechtvaardigd worden ten aanzien van de individuele persoon. Ook zal altijd een duidelijke afweging gemaakt moeten worden tussen het gerechtvaardigde belang van de school en het belang van de leerling, wat in zo'n geval niet mag prevaleren.

Artikel 11 Wbp voegt aan het bovenstaande nog toe dat persoonsgegevens slechts verwerkt mogen worden voor zover zij, gelet op de doeleinden waarvoor zij worden verzameld of verwerkt, toereikend⁵⁴, ter zake dienend en niet bovenmatig zijn. Ook moeten de persoonsgegevens die verwerkt worden, juist en nauwkeurig zijn.

3.1.2 Verplichtingen van de verantwoordelijke basisschool

In paragraaf 1.1.2. is al duidelijk gemaakt dat de basisschool (meer in het bijzonder het bestuur of de directie) als verantwoordelijke in de zin van de Wbp moet worden

---

⁵⁴ Niet te weinig waardoor er een vertekenend beeld van iemand zou kunnen ontstaan.

aangemerkt. Dat brengt met zich dat er een aantal belangrijke verplichtingen bestaan, waaraan een basisschool zich moet houden. Deze zullen hierna worden besproken.

3.1.3 Meldingsplicht en Vrijstellingsbesluit

Normaal gesproken is het zo dat gegevensverwerking moet worden gemeld aan het Cbp. Van veel gegevensverwerkingen is het echter onaannemelijk dat de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen door die verwerking wordt geschaad. Vandaar dat de wetgever ervoor heeft gekozen om onder bepaalde omstandigheden vrijstellingen met betrekking tot de meldingsplicht toe te staan. De vrijstellingen zijn opgenomen in het Vrijstellingsbesluit⁵⁵. Voor het basisonderwijs geldt ook een vrijstelling. In het vrijstellingsbesluit staat immers in artikel 19 dat onder meer “*verwerkingen door onderwijsinstellingen met betrekking tot leerlingen en verdere betrokkenen*” zijn vrijgesteld. Basisscholen hebben dus geen meldplicht.

3.1.4 Informatieplicht

De Wbp bevat in artikel 33 en 34 een regeling die erin voorziet dat de betrokkene die onderwerp is van gegevensverwerking, door de verantwoordelijke geïnformeerd wordt over wat er met zijn gegevens gebeurt. Deze informatieplicht is voor basisscholen een belangrijk onderdeel van de rechtmatige verwerking van leerlinggegevens, omdat het beantwoordt aan het transparantiebeginsel dat ten grondslag ligt aan de informatieplicht.

In de regeling wordt er onderscheid gemaakt tussen gegevens die direct van de ouders of leerling afkomstig zijn en de gegevens die op een andere manier worden verkregen (via derde scholen bijvoorbeeld). Praktisch komt het erop neer bij directe verkrijging van gegevens (waar het in het onderwijs in de meeste gevallen om zal gaan), de basisschool vooraf de ouders (van de leerling die nog geen 16 is), informeert voor welk doel of doeleinden de gegevens verzamelt en verwerkt zullen worden. Die informatie moet op dusdanige wijze verstrekt worden, dat de ouders er ook daadwerkelijk de beschikking over krijgen in ook daadwerkelijk in staat zijn om na te kunnen gaan welke gegevens van hun kind(eren) worden verwerkt en voor welk doel. Dat betekent dat een verwijzing naar die informatie niet voldoende is. Er moet expliciet in die informatie worden voorzien. In dat kader kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het opnemen van de informatie op het formulier waarop de ouders de persoonsgegevens zullen verstrekken, bijvoorbeeld als zij hun kind inschrijven. De ouders beschikken dan immers al over die informatie voordat ze de persoonsgegevens vertrekken.

Ontvangt de basisschool de gegevens niet via de ouders of leerling zelf maar via een derde (bijvoorbeeld via een andere school als gevolg van een herplaatsingstraject), dan zal de school die de informatie aan de andere school verstrekt, de ouders persoonlijk moeten informeren over de verstrekte informatie.⁵⁶ Zo heeft de basisschool op grond van artikel 42 Wpo de plicht om van iedere leerling die de school verlaat, een onderwijskundig rapport op te stellen ten behoeve van de school die de leerling vervolgens zal ontvangen. De school

---

⁵⁵ http://wetten.overheid.nl/BWBR0012461/geldigheidsdatum_03-03-2015.

⁵⁶ De enige uitzondering op een persoonlijke informatieverstrekking is aan de orde wanneer het gaat om de verwerking van persoonsgegevens die verkregen zijn via derden en het een onevenredige inspanning zou kosten om ieder persoonlijk te informeren. Er mag in zo'n geval volstaan worden met een algemenere vorm van informatieverstrekking (bijvoorbeeld in een schoolnieuwsbrief), al zal een dergelijke situatie slechts zelden aan de orde zijn.

moet in het kader van de informatieplicht een afschrift daarvan aan de ouders verstrekken, waarbij in uit het onderwijskundig rapport zelf duidelijk naar voren moet worden gebracht dat de school zich inderdaad aan haar plicht heeft gehouden. Dit kan zij doen door bijvoorbeeld de begeleidende brief die aan de ouders is toegestuurd, in kopie aan het rapport toe te voegen.⁵⁷

Als op grond van een wettelijke plicht gegevens verwerkt worden (bijvoorbeeld absentiegegevens op grond van de Leerplichtwet), hoeft de school de ouders daarover overigens niet te informeren, tenzij de school daar in het betreffende artikel toe verplicht wordt.

3.1.5 Inzageverschaffing

De ouders van leerlingen hebben op grond van artikel 35 Wbp het recht om met redelijke tussenpozen te vragen welke persoonsgegevens er ten aanzien van hen zelf en/of hun zoon(s) en/of dochter(s) worden verwerkt. Op een dergelijk verzoek zal de school binnen vier weken schriftelijk moeten antwoorden, tenzij een gewichtig belang van de betrokkene vergt dat er mondeling wordt geantwoord. Het antwoord moet in ieder geval in begrijpelijke vorm de volgende informatie bevatten:

- Een volledig overzicht van de door de school verwerkte gegevens ten aanzien van de betrokken leerling en diens ouders;
- Een omschrijving van:
  1. Het doel of de doeleinden van de gegevensverwerking;
  2. De categorieën van gegevens waarop de verwerking betrekking heeft;
  3. De ontvangers of categorieën van ontvangers.
- Alle beschikbare informatie over de herkomst van de gegevens.

Er kan ook gevraagd worden naar de systematiek van de door de school gehanteerde wijze van geautomatiseerde gegevensverwerking. De school dient ook in die informatieverschaffing te voorzien.

Wat bij de informatieverschaffing ten alle tijden van belang is, is dat de school zich ervan zekerstelt dat zij de informatie uitsluitend verstrekt aan de betrokkene (de ouders of leerling) en niet aan iemand die de naam van de betrokkene gebruikt. De school zou dat kunnen bewerkstelligen door verplicht te stellen iemand zich van te voren in persoon identificeert voordat de verstrekking van de informatie plaatsvindt.⁵⁸

De school is overigens tenslotte gerechtigd een vergoeding⁵⁹ aan de ouders in rekening te brengen voor de informatieverschaffing. Momenteel bedraagt de vergoeding € 0,23 per pagina, met een maximum van € 5,00 voor elke afzonderlijke mededeling. Vanaf 100 pagina's mag het maximale bedrag van € 22,50 in rekening worden gebracht. De school is echter verplicht de vergoeding terug te geven als de school is overgegaan tot correctie van

---

⁵⁷ Zie voor een meer uitgebreid memo over de informatieplicht van basisscholen met betrekking tot het onderwijskundig rapport "CBP Richtsnoeren", te raadplegen via

https://cbpweb.nl/sites/default/files/downloads/rs/rs_20090609_informatieplicht_basisscholen.pdf.

⁵⁸ MvT, Kamerstukken II 1997/98, 25 892, p. 161.

⁵⁹ Zie "Besluit kostenvergoeding rechten betrokkene Wbp", te raadplegen via

http://wetten.overheid.nl/BWBR0012565/geldigheidsdatum_05-03-2015.

persoonsgegevens wanneer een ouder hierom heeft verzocht. Dit onderdeel wordt in de volgende paragraaf besproken.

3.1.6 Correctie

Op grond van artikel 36 Wbp heeft (de wettige vertegenwoordiger van) een leerling het recht de basisschool verzoeken om gegevens te corrigeren, waarbij de gewenste wijzigingen moeten worden aangegeven. De correctie houdt in:

- Verbeteren;
- Aanvullen;
- Verwijderen;
- Afschermen;
- Op een andere manier ervoor zorgen dat de school de onjuiste gegevens niet langer gebruikt.

Hoewel de eerste vier correcties voor zich spreken en in de meeste gevallen mogelijk zullen zijn bij gegevensopslag in een cloudomgeving, verdient het vijfde punt enige uitleg. Het laatste kan bijvoorbeeld het geval zijn als het technisch niet mogelijk is om gegevens te verbeteren omdat de gegevens door de school bijvoorbeeld op zijn geslagen op een CD-R. In dat geval zal de school andere maatregelen moeten nemen, bijvoorbeeld door de documenten te kopiëren naar een ander opslagmedium zoals bijvoorbeeld de cloud, zodat er wel aanpassingen kunnen worden gedaan en vervolgens de CD-R te vernietigen.

De school is verplicht om te corrigeren als de gegevens:

- feitelijk onjuist zijn;
- onvolledig of niet ter zake dienend zijn voor het doel waarvoor de school ze verwerkt;
- op andere wijze in strijd met een voorschrift van de Wbp of een andere wet zijn verwerkt.

De school zal binnen vier weken na het verzoek schriftelijk aan moeten geven in hoeverre er aan het correctieverzoek voldaan zal worden. Als de school besluit niet tot correctie over te gaan, zal dat aan verzoeker gemotiveerd moeten worden. Als de school wel besluit om de gegevens te corrigeren, dan zal dat zo spoedig mogelijk gedaan moeten worden en ook zal de school in dat geval derden (bijvoorbeeld een leerplichtambtenaar), die zij onjuiste gegevens heeft verstrekt, moeten informeren daaromtrent. Een uitzondering voor dat laatste kan slechts gemaakt worden wanneer het voor de school onmogelijk is de derde(n) op te sporen of de school daartoe een onevenredige inspanning zou moeten leveren. Een belangenafweging zou dan wel moeten plaatsvinden. Het hoeft overigens niet aan de school verwijtbaar te zijn dat er onjuiste gegevens zijn verwerkt.

3.1.7 Zekerstelling van beveiliging van gegevensverwerking in een externe cloudomgeving

Artikel 13 van de Wbp legt de basisschool de plicht op om passende technische en organisatorische maatregelen ten uitvoer te leggen om persoonsgegevens te beveiligen tegen verlies of enige vorm van onrechtmatige verwerking, wanneer de school zelf de

gegevensverwerking uitvoert (software en informatie op een server die in de school staat).⁶⁰ Voor een basisschool die gebruik maakt van externe clouddienstleveranciers geldt echter artikel 14 Wbp. Dit artikel strekt ertoe om te voorkomen dat de verantwoordelijke en de bewerker zich voor wat betreft hun verantwoordelijkheden achter elkaar zouden kunnen verschuilen.⁶¹ In het artikel is verplicht gesteld dat de basisschool zich ervan vergewist dat de clouddienstleverancier voldoende waarborgen biedt ten aanzien van de technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen met betrekking tot de te verrichten verwerkingen. Daarbij geeft de laatste zin van het eerste lid van dit artikel de basisschool bovendien de opdracht om toe te zien op de naleving van die beveiligingsmaatregelen. Lid 2 stelt het volgende:

Lid 2: *“De uitvoering van verwerkingen door een bewerker wordt geregeld in een overeenkomst of krachtens een andere rechtshandeling waardoor een verbintenis ontstaat tussen de bewerker en de verantwoordelijke”.*

Het moet gaan om juridisch bindende afspraken tussen de basisschool en de clouddienstleverancier, waarbij de overeenkomst tussen de basisschool en de clouddienstleverancier specifiek moet zien op gegevensverwerking.⁶² De Wbp geeft een aantal punten aan die in ieder geval in de overeenkomst vervat moeten zijn:

Lid 3: *“De verantwoordelijke draagt zorg dat de bewerker*
a. De persoonsgegevens verwerkt in overeenstemming met artikel 12, eerste lid⁶³ en
b. De verplichtingen nakomt die op de verantwoordelijke rusten ingevolge artikel 13⁶⁴.

Kortgezegd komt in dit artikel de geheimhoudings- en beveiligingsplicht die moet worden vastgelegd in de overeenkomst, tot uiting. De overeenkomst die op grond van lid 2 tot stand dient te komen, moet dus in ieder geval bepalingen bevatten die geheimhouding en vertrouwelijkheid betreffen. Ook moet de overeenkomst voorzien in bepalingen omtrent de beveiliging van de gegevensverwerking. Dat kan gaan om de inrichting ervan en een bepaling waarin staat dat er bijvoorbeeld ten alle tijden gestreefd wordt naar de meest veilige manier van beveiliging in relatie tot de kosten die daarmee gepaard gaan, en als mede geconformeerd zijn aan de aard van de gegevens.

---

⁶⁰ Aan artikel 13 zal voorbij gegaan worden aangezien het onderzoek specifiek ziet op clouddiensten. Dan voert de clouddienstleverancier de gegevensverwerking immers uit.

⁶¹ Tekst & Commentaar Telecommunicatie- en privacyrecht, Verhouding verantwoordelijke en bewerker bij: Wet bescherming persoonsgegevens, Artikel 14.

⁶² MvT, Kamerstukken II, 1997/98, 25 982, nr. 3, p. 99.

⁶³ Artikel 12 lid 1: “Een ieder die handelt onder het gezag van de verantwoordelijke of van de bewerker, alsmede de bewerker zelf, voor zover deze toegang hebben tot de persoonsgegevens, verwerkt deze slechts in opdracht van de verantwoordelijke, behoudens afwijkende wettelijke verplichtingen”.

⁶⁴ Artikel 13: “De verantwoordelijke legt passende technische en organisatorische maatregelen ten uitvoer om persoonsgegevens te beveiligen tegen verlies of tegen enige vorm van onrechtmatige verwerking. Deze maatregelen garanderen, rekening houdend met de stand van de techniek en de kosten van de tenuitvoerlegging, een passend beschermingsniveau gelet op de risico's die de verwerking en de aard van te beschermen gegevens met zich meebrengen. De maatregelen zijn er mede op gericht onnodige verzameling en verdere verwerking van persoonsgegevens te voorkomen.

Daarnaast geldt dat de meldplicht datalekken moet worden opgenomen in de overeenkomst. Deze plicht is neergelegd in artikel 11.3a van de Telecommunicatiewet⁶⁵ en stelt dat de aanbieder van een openbaar elektronische communicatiedienst (in casu de school die aan de leerlingen een cloudomgeving van een cloudleverancier aanbiedt) de Autoriteit Consument en Markt (ACM) en de betrokkene onverwijld in kennis stelt van een inbreuk op de beveiliging die nadelige gevolgen heeft voor de bescherming van persoonsgegevens die zijn verwerkt. Binnenkort zal de school in geval van datalekken niet alleen de ACM en de betrokkene op de hoogte moeten brengen, maar ook het Cbp. Per 15 februari 2015 is immers het wetsvoorstel “Meldplicht datalekken en uitbreiding bestuurlijke boetebevoegdheid Cbp” unaniem goedgekeurd door de Tweede Kamer. Dit wetsvoorstel voegt aan de Wbp een meldplicht voor inbreuken op beveiligingsmaatregelen voor persoonsgegevens bij het Cbp toe. Met de meldplicht datalekken wil de regering de gevolgen van datalekken voor de betrokkenen zoveel mogelijk beperken en hiermee een bijdrage leveren aan het behoud en herstel van vertrouwen in de omgang met persoonsgegevens.⁶⁶ De datum waarop het wetsvoorstel definitief in werking zal treden is thans nog onbekend.

Zoals gezegd is het op grond van het vorenstaande van belang dat in de onder lid 2 genoemde overeenkomst bepalingen worden opgenomen waarin de verantwoordelijke school de clouddienstverlener expliciet verplichtingen oplegt om beveiligingsinbreuken aan de school te melden. Zo kan immers veilig worden gesteld dat de school kan voldoen aan de (toekomstige) wettelijke verplichtingen om een inbreuk op de beveiliging van persoonsgegevens onder de Telecommunicatiewet en Wbp aan de ACM, het Cbp en de betrokkene te melden.⁶⁷ Doet de school dit niet, dan maakt zij kans op een bestuurlijke boete die door de ACM en in de toekomst ook de het Cbp, kan worden opgelegd. De verplichtingen moeten op grond van lid 5 van artikel 14 Wbp over en weer duidelijk zijn neergelegd. Dat kan conform lid 2 in een schriftelijke overeenkomst of in een andere vergelijkbare vorm, bijvoorbeeld via een “Trusted Third Party”⁶⁸, een soort elektronische notaris. De bepaling beoogt te verzekeren dat de betrokkene, wanneer jegens hem onrechtmatig is gehandeld, over de nodige bewijsstukken kan beschikken en op die manier kan daarin worden voorzien.⁶⁹

3.2 EIGENDOM VAN GEGEVENS IN DE CLOUD

Gegevens in een cloud zijn niet vatbaar voor het eigendomsrecht in de klassieke juridische vorm, zoals dat in het burgerlijk wetboek vervat is. Dat heeft te maken met de aard van de gegevens. Die zijn niet stoffelijk of fysiek van aard, je kunt ze niet “vastpakken”. Bij

---

⁶⁵ Dit artikel is te raadplegen via

http://wetten.overheid.nl/BWBR0009950/Hoofdstuk11/111/Artikel113a/geldigheidsdatum_06-03-2015.

⁶⁶ Zie voor meer informatie over dit wetsvoorstel

http://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/33662_meldplicht_datalekken_en. Voor het volledige wetsvoorstel zie

http://www.eerstekamer.nl/behandeling/20150210/gewijzigd_voorstel_van_wet.

⁶⁷ Zie ook Tekst & Commentaar Telecommunicatie- en privacyrecht, Verhouding verantwoordelijke en bewerker bij: Wet bescherming persoonsgegevens, Artikel 14 onder 4.

⁶⁸ Hiermee wordt een instantie aangeduid die bijvoorbeeld broncode, data certificaten en sleutels voor derden in bewaring neemt. Zie ook <https://cbpweb.nl/nl/nieuws/elektronische-handtekening-trusted-third-parties-en-privacy> en <https://cbpweb.nl/sites/default/files/downloads/uit/z1997-0012.pdf>.

⁶⁹ MvT Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 100 en Lexplicatie, Bronnen en citaten bij: Wet bescherming persoonsgegevens, Artikel 14 lid 5.

gegevens is men om die reden geen eigenaar maar “rechthebbende”. Een rechthebbende wel gebruiksrechten toekennen ten aanzien van gegevens die de rechthebbende in de cloud plaatst. Die gebruiksrechten kunnen vervolgens worden uitgeoefend. Zeker wanneer er een bewerkersovereenkomst tussen de verantwoordelijk en bewerker is gesloten waarbij de verantwoordelijke het “eigendomsrecht” van de data claimt, kunnen bepaalde eigendomswaarborgen worden gemaakt. Denk bijvoorbeeld aan een overeenkomst die gesloten zou kunnen worden tussen Google en een basisschool, waarbij de basisschool bedingt dat alle gegevens die geplaatst worden in de cloud, eigendom blijven van de basisschool (de school blijft dus rechthebbende) en Google ze niet mag gebruiken, verkopen, veranderen, etc. en ze direct moet vernietigen als de school hierom verzoekt. Is er tussen partijen in een contract geen beding opgenomen, dan is het erg lastig om alsnog een recht af te dwingen dat betrekking heeft op die gegevens.

Wat in dat kader opviel bij de bestudering van de voorwaarden van Google, is dat Google enerzijds het intellectueel eigendomsrecht erkent die een persoon die gebruik maakt van een Google-service heeft. Anderzijds stelt zij ook het volgende⁷⁰:

“Wanneer u inhoud uploadt naar, toevoegt aan, opslaat in, verzendt naar of ontvangt in of via onze Services, verleent u Google (en degenen met wie we samenwerken) een wereldwijde licentie om dergelijke inhoud te gebruiken, te hosten, op te slaan, te reproduceren, aan te passen, afgeleide werken daarvan te maken (zoals afgeleide werken als gevolg van vertalingen, aanpassingen of andere wijzigingen die we aanbrengen om ervoor te zorgen dat uw inhoud beter werkt met onze Services), te communiceren, te publiceren, openbaar uit te voeren, openbaar weer te geven en te distribueren. De rechten die u verleent in deze licentie, zijn bedoeld voor het beperkte doel om onze Services uit te voeren, te promoten en te verbeteren en om nieuwe Services te ontwikkelen. Deze licentie behoudt haar geldigheid, ook als u uw gebruik van onze Services staakt (bijvoorbeeld voor een bedrijfsvermelding die u heeft toegevoegd aan Google Maps). Bepaalde Services kunnen u mogelijkheden bieden om toegang te verkrijgen tot inhoud die aan de betreffende Service is toegevoegd en deze te verwijderen. Bovendien bevatten sommige van onze Services voorwaarden of instellingen die de reikwijdte van ons gebruik van inhoud die is toegevoegd aan die Services verder beperken”.

Deze bepaling kan strijd opleveren met de Wbp. Er wordt immers gesproken over “inhoud”, een samenstel van verschillende “gegevens”, waaronder dus ook persoonsgegevens kunnen worden begrepen die geüpload kunnen worden in een cloudomgeving. Die sluit Google immers niet uit. Google vermeldt echter wel het specifieke doel (hoewel het doel overigens niet niet beperkt is) waarvoor zij de gegevens gebruikt. In hoeverre dat doel verenigbaar is met de Wbp, is nog maar zeer de vraag. Er zou aansluiting kunnen worden gezocht bij artikel 8 sub f van de Wbp:

“de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van de verantwoordelijke of van een derde aan wie de gegevens worden verstrekt, tenzij het belang of de fundamentele rechten van de betrokkene, in het bijzonder het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer, prevaleert”.

---

⁷⁰ Te raadplegen via http://www.google.com/intl/nl_nl/policies/terms/regional.html.

Het zinsdeel na “tenzij” geeft duidelijk weer dat er een belangenafweging moet plaatsvinden tussen het belang van de verantwoordelijke en de fundamentele rechten van de betrokkenen. Doordat Google in de servicevoorwaarden wijst op een “levenslange” licentie, en nergens rept over een belangenafweging die in bepaalde gevallen zal plaatsvinden, kan geconcludeerd worden dat dit onderdeel van de servicevoorwaarden niet correspondeert met de Wbp. Dit is bijzonder, aangezien Google in een eerdere kwestie door het Cbp een last onder dwangsom heeft opgelegd gekregen omdat zij geen juiste belangenafweging gemaakt had tussen een doel en een de fundamentele rechten van betrokkenen. Illustratief is het oordeel van het Cbp toen het ging om het op een bepaalde manier verzamelen van gegevens door Google ten behoeve van het welbekende Google Streetview.⁷¹ Google kon naar het oordeel van het Cbp weliswaar een gerechtvaardigd belang hebben als bedoeld in art. 8 onder f Wbp voor het verzamelen van MAC-adressen (kortweg hardware-adressen) in combinatie met de berekende locatie ten behoeve van haar geolocatedienstverlening, maar had niet voorzien in waarborgen voor een zorgvuldig gebruik van de gegevens. De belangenafweging die in het kader van art. 8 onder f Wbp diende te worden gemaakt, viel daarom uit in het voordeel van de betrokkene. De belangenafweging zou daarentegen uitvallen in het voordeel van Google, wanneer Google een belangrijke waarborg zou inbouwen door de betrokkenen de mogelijkheid te bieden via een online opt-out verzet aan te tekenen tegen de verwerking van hun MAC-adressen. Dat had Google niet gedaan. Uit de tekst van de servicevoorwaarden zoals hierboven weergegeven, blijkt niet dat zij die belangenafweging nu wel heeft ingebouwd. Daarom is het aan de organisaties die tussen cloudleverancier en basisscholen bemiddelen teneinde de contracten tussen de leverancier en de school af te sluiten, aan te raden in die contracten een voorbehoud te maken en niet in te stemmen met een “levenslange” licentie omdat anders geen zicht meer kan worden gehouden op de gegevens en de rechtmatigheid van de verwerking ervan.

Voor persoonsgegevens in een cloud geldt (zoals dat uit vorenstaande paragrafen voortvloeit) dat betrokken leerlingen of ouders de toestemming voor de verwerking en bewaring van persoonsgegevens in de cloud kunnen herroepen. Als een leerling of ouder de toestemming intrekt, is verwerking van de persoonsgegevens van de betrokkenen vanaf dat moment onrechtmatig. Daar zou dus een soort “eigendomsrecht” in kunnen worden gezien, al mag het juridisch technisch niet die naam hebben, zoals aan het begin van deze paragraaf al is gesteld.

3.3 BEWAARTERMIJNEN VAN PERSOONSgegevens IN HET PRIMAIR ONDERWIJS

Krachtens de Wbp is er geen concrete bewaartermijn voor persoonsgegevens vastgesteld. De school is daarom gerechtigd zelf te bepalen hoe lang zij persoonsgegevens bewaart. De school moet, bij de bepaling van de termijn, rekening houden met het doel waarvoor de gegevens zijn verzameld of verwerkt, aangezien de Wbp wel heeft bepaald dat de gegevens niet langer mogen worden bewaard dan noodzakelijk is voor dat betreffende doel. Lid 1 van artikel 10 Wbp stelt immers:

---

⁷¹ Het volledige besluit van het Cbp is raadplegen via https://cbpweb.nl/sites/default/files/downloads/pb/pb_20110811-dwangsom-google-beslissing-bezwaar.pdf.

Lid 1: *“Persoonsgegevens worden niet langer bewaard in een vorm die het mogelijk maakt de betrokkene te identificeren, dan noodzakelijk is voor de verwerking van de doeleinden waarvoor zij worden verzameld of vervolgens worden verwerkt”.*

De zinsnede *“een vorm die het mogelijk maakt de betrokkene te identificeren”* houdt in dat de gegevens verwijderd moeten worden. Verwijderen betekent niet dat de gegevens vernietigd moeten worden: het is al voldoende als de persoonsgegevens buiten het bereik van de algemene administratie gebracht worden in een archiefdepot, of door de gegevens op een aparte schijf worden op te slaan waar de administratie niet makkelijk toegang tot heeft.⁷²

Hoewel de Wbp geen vaste bewaartermijn voorschrijft, vloeien er uit andere wetten die van toepassing zijn op basisscholen, wel wettelijke en gespecificeerde termijnen voort. Voor het basisonderwijs is dan met name de Wet op het primair onderwijs (hierna: Wpo) van belang. Het eerste artikel waarin een termijn voor bewaring van persoonsgegevens is gegeven, is artikel 18a lid 13 Wpo:

“Het samenwerkingsverband⁷³ is bevoegd zonder toestemming van degene die het betreft persoonsgegevens betreffende iemands gezondheid als bedoeld in artikel 16 van de Wet bescherming persoonsgegevens te verwerken met betrekking tot leerlingen, voor zover dit noodzakelijk is voor de uitoefening van de taken, bedoeld in het zesde lid, onderdelen b tot en met d. Het samenwerkingsverband verstrekt de gegevens, bedoeld in de eerste volzin, niet aan derden, met uitzondering van het bevoegd gezag van de school waar de desbetreffende leerling is aangemeld of ingeschreven. Het samenwerkingsverband bewaart de gegevens op een plaats die uitsluitend toegankelijk is voor het samenwerkingsverband en de deskundigen, bedoeld in het elfde lid. Het samenwerkingsverband bewaart de gegevens tot drie jaar na afloop van:

- a. de beoordeling van de toelaatbaarheid van de leerling tot het onderwijs aan een speciale school voor basisonderwijs in het samenwerkingsverband of tot het speciaal onderwijs,*
- b. de advisering over de ondersteuningsbehoefte van de leerling aan het bevoegd gezag van de school waar de leerling is aangemeld of ingeschreven, of*
- c. de toewijzing van ondersteuningsmiddelen of ondersteuningsvoorzieningen aan de school, voor zover het voor die toewijzing nodig was gegevens van de leerling als bedoeld in de eerste volzin te verwerken”.*

---

⁷² Zie de publicatie van het Cbp: “Bewaartermijnen van persoonsgegevens in uw bestanden”, te raadplegen via http://www.nvp-plaza.nl/documents/doc/sollicitatiecode/soll_bewaartermijnen.pdf.

⁷³ In de Wpo is geregeld dat scholen samenwerken in samenwerkingsverbanden. Doel is dat er een sluitend geheel van samenwerkingsverbanden wordt gevormd waarin zowel de lichte als de zware ondersteuning in het onderwijs wordt verzorgd. Geregeld wordt dat alle scholen zijn aangesloten. Als een school bestaat uit verschillende vestigingen is het bevoegd gezag voor alle vestigingen aangesloten bij het samenwerkingsverband waarin de vestigingen zijn gelegen. Een bevoegd gezag kan dus bij verschillende samenwerkingsverbanden zijn aangesloten. Voor een meer uitgebreide toelichting, zie: Lexplicatie, Bronnen en Citaten bij: Artikel 18a, Wet op het primair onderwijs.

Samenvattend kan in ieder geval gesteld worden dat een basisschool een leerlingdossier twee jaar mag bewaren nadat de leerling de school heeft verlaten. Gegevens over absentie moeten echter vijf jaren bewaard blijven nadat de leerling is uitgeschreven op grond van de leerplichtwet. Hierboven hebben we bovendien gezien dat de gegevens over een leerling die naar een school voor speciaal onderwijs is doorverwezen, drie jaar bewaard moeten blijven. Adresgegevens van oud-leerlingen mogen eveneens bewaard blijven voor het organiseren van reünies.⁷⁴

In hoeverre een basisschool zich ook moet houden aan de bepalingen die de Archiefwet⁷⁵ heeft gesteld, is lastiger te beantwoorden. Er moet dan eerst worden bekeken welke rechtsvorm de betreffende basisschool heeft, aangezien de Archiefwet alleen van toepassing is op vorming, beheer en behoud van de centrale overheid. Een basisschool valt alleen volledig onder de Archiefwet indien zij in stand wordt gehouden door een gemeente of ander openbaar lichaam. De volgende onderverdeling kan worden gemaakt⁷⁶:

Basisschool wordt in stand gehouden door een gemeente of een ander openbaar lichaam	Basisschool met een privaatrechtelijke rechtsvorm (bijvoorbeeld een school die door een stichting of vereniging in stand wordt gehouden)
Scholen vallen voor het gehele archiefbeheer onder de Archiefwet	Scholen vallen alleen onder de Archiefwet voor wat betreft hun openbaar gezag taken: - Afgeven van getuigschriften door het bevoegd gezag (instellingsbestuur, college van bestuur) op grond van de Wpo; - Besluiten tot vrijstellingen op grond van artikel 11a, 13a en 14 van de Leerplichtwet.
Staan voor bovenstaand archiefbeheer onder het toezicht van de gemeentelijke archiefinspectie	Staan voor bovenstaand archiefbeheer onder het toezicht van het Erfgoedinspectie

Tabel 3: basisonderwijsinstellingen en de archiefwet

Hieruit volgt dat de toepasselijkheid van de archiefwet voor elke basisschool anders kan zijn. Omdat veruit de meeste scholen in stand worden gehouden door een stichting⁷⁷, zou

⁷⁴ Zie <https://cbpweb.nl/nl/onderwerpen/onderwijs/leerlingdossiers-0>.

⁷⁵ Zie http://wetten.overheid.nl/BWBR0007376/geldigheidsdatum_12-03-2015.

⁷⁶ Deze tabel is gebaseerd op de teksten en tabel die door de Erfgoedinspectie is opgesteld. Te raadplegen via: <http://erfgoedinspectie.nl/uploads/documents/infobladonderwijs15def.pdf>.

⁷⁷ Zie <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/onderwijs/publicaties/artikelen/archief/2007/2007-2190-wm.htm>. Het gaat hier weliswaar om gegevens uit 2007, echter er zijn geen actuele gegevens beschikbaar die een andere trend weergeven.

het doel van dit onderzoek voorbij worden gestreefd wanneer er uitgebreid stil zou worden gestaan bij de Archiefwet.⁷⁸

3.4 ACTUEEL: PRIVACY IN HET (BASIS)ONDERWIJS

In de voorgaande hoofdstukken is naar voren gekomen dat er behoorlijk wat eisen zijn waar de basisschool, als zijnde verantwoordelijke in de zin van de Wbp, aan moet voldoen als zij clouddiensten wil aanbieden conform de daarop van toepassing zijnde privacywetgeving. Dat basisscholen niet altijd bewust die wetgeving volgen, kwam in 2014 een aantal maal uitgebreid aan de orde in het nieuws. Uit onderzoek van RTL⁷⁹ bleek dat basisscholen op grote schaal leerlinggegevens uitwisselde met uitgeverijen zonder vooraf vast te hebben gesteld wat er verder met die gegevens gebeurde en aan welke partijen die gegevens eventueel nog verder werden verstrekt. Om die reden is er nu een systeem in de maak⁸⁰ om de privacy van leerlingen te waarborgen door leerlinggegevens te pseudonimiseren. Uit recent onderzoek van PwC (zie de volgende paragraaf) bleek bovendien dat basisscholen zich over het algemeen niet strikt zouden houden aan privacywetgeving. Dat baart zorgen, aangezien zowel de verantwoordelijke scholen als de betrokken leerlingen, ouders en leerkrachten risico's lopen als de privacywetgeving niet wordt nageleefd.

De conclusies die PwC uit dit onderzoek heeft getrokken, zullen achtereenvolgens kort worden besproken. Daarna zal het Juridisch Normenkader Hoger Onderwijs worden besproken (zie paragraaf 3.4.2), zoals dat door SURFmarket is samengesteld. Dit normenkader zou namelijk ook voor het basisonderwijs van waarde kunnen zijn als deze “contracttool” meer bekend zou zijn bij de beleidsvormers van het basisonderwijs. De gevaren die PwC in haar onderzoek heeft geschetst, zouden met naleving van dit normenkader vermoedelijk drastisch ingeperkt kunnen worden.

Ten slotte zullen de clouddiensten worden besproken die door Apple, Google en Microsoft aan basisscholen worden geleverd ten behoeve van het basisonderwijs. De toepasselijke voorwaarden zullen worden getoetst aan de thans vigerende privacywetgeving en het Juridisch Normenkader, zodat basisscholen de risico's die met deze dienstverlening gepaard kunnen gaan, kunnen mitigeren door de juiste stappen te ondernemen.

3.4.1 PwC: Nulmeting Privacy & Beveiliging Primair en Voortgezet Onderwijs

Uit recent onderzoek van PwC, dat zij in opdracht van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap uitvoerde, kwam naar voren dat veel basisscholen (ondanks hun

---

⁷⁸ Zie voor een meer uitgebreide toelichting het “*Informatieblad archiefbeheer bij onderwijsinstellingen*”, gepubliceerd door de Erfgoedinspectie. Dit infoblad is te raadplegen via

<http://erfgoedinspectie.nl/uploads/documents/infobladonderwijs15def.pdf>.

⁷⁹ Nieuwsbericht te raadplegen via <http://www.rtlnieuws.nl/nieuws/binnenland/scholen-spelen-privégegevens-leerlingen-door-naar-uitgevers>.

⁸⁰ Staatsecretaris Dekker heeft in een Tweede Kamer vergadering een systeem aangekondigd waarbij de persoonsgegevens van een leerling gekoppeld zullen worden aan een onpersoonlijk pseudoniem, zodat uitgeverijen niet langer inzage hebben in de persoonsgegevens van leerlingen. Ook is het de bedoeling dat in maart 2015 een convenant wordt gesloten tussen scholen en uitgeverijen die zien op meer waarborgen (ten tijde van publicatie van dit onderzoek nog niet gepubliceerd). Zie voor het Tweede Kamer verslag “Tweede Kamer, “Privacy in het onderwijs, 21 januari 2015, TK 44, 44-9-12”. Te raadplegen via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/32034/h-tk-20142015-44-9?resultIndex=2&sorttype=1&sortorder=4>.

goede bedoelingen) vaak te veel gegevens van leerlingen en hun ouders verwerken⁸¹. De basisscholen blijken onbekend te zijn met de relevante wettelijke kaders voor de verwerking van gegevens of de ter beschikking stelling van die gegevens aan derde partijen. Er kwam uit het onderzoek naar voren dat de betrokkenheid van de scholen bij het welzijn van leerlingen hoog is, waardoor onderwijsinstellingen een te gedetailleerd beeld hebben van de leerlingen (onder het mom van: “*hoe meer we weten over de leerling, hoe beter we de leerling kunnen begeleiden*”). Dataminimalisatie (het opslaan van zo min mogelijk gegevens om het gestelde doel te bereiken) wordt namelijk daardoor niet bewust toegepast. Veel onderwijsinstellingen leggen bijvoorbeeld in het leerlingvolgsysteem gegevens vast die de doelstelling van de gegevensverwerking overschrijden (er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan geloofsovertuiging, kopieën van identiteitsbewijzen, pasfoto's en BSN-nummers van ouders wat volgens de Wbp niet is toegestaan). Als oorzaak is volgens PwC aan te wijzen dat scholen niet precies bekend zijn met de toepassing van de wettelijke kaders waardoor ze het nemen van juiste privacy maatregelen nalaten. Dat heeft volgens PwC vermoedelijk ook te maken met de afhankelijkheid van scholen in relatie tot de leveranciers van onder andere leermiddelen in de cloud. Zo worden er in veel gevallen geen bewerkersovereenkomsten gesloten en worden bepaalde bepalingen niet goed genoeg uit onderhandeld, waardoor ook op deze concrete punten niet voldaan wordt aan de Wbp. Dat zou in samenhang gelezen kunnen worden met de bevinding van PwC dat onderwijsinstellingen geen ondersteuning door externe organisatie ervaren op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. PwC gaf daarbij tevens aan dat een korte zoektocht op internet hen leerde dat er wel degelijk handreikingen beschikbaar zijn gesteld door onder andere SURFmarket, de politie en Kennisnet maar dat basisscholen hier toch niet goed van op de hoogte zijn.

In het hoger onderwijs is dat echter anders. Hoewel ook in het hoger onderwijs dezelfde privacyregels gelden, lijken de onderwijsinstellingen meer grip te hebben op de naleving van die wetgeving. Veel instellingen van hoger onderwijs hanteren privacyreglementen die door professionele partijen zijn opgesteld. Ook voor clouddiensten zijn er waardevolle documenten beschikbaar die basisscholen kunnen helpen met de naleving van de privacywetgeving.

3.4.2 SURFmarket: Juridisch Normenkader Cloudservices Hoger Onderwijs

SURFmarket heeft in samenwerking met Emtio en advocatenkantoor Van Doorne het Juridisch Normenkader Cloudservices Hoger Onderwijs opgesteld.⁸² De toepassing van het normenkader is erop gericht om vertrouwelijkheid, privacy, eigendom en beschikbaarheid van onder andere clouddiensten die beschikbaar worden gesteld door externe leveranciers, een ferme contractuele basis te geven. Het gevolg daarvan zou moeten zijn dat de onderwijsinstellingen door het sluiten van contracten op die basis, zo veel als mogelijk compliant zijn met de privacywetgeving.

In het kader van dit onderzoek is het voor basisscholen van belang om te weten in hoeverre het Juridisch Normenkader Cloudservices Hoger Onderwijs (hierna:

---

⁸¹ Dit onderzoek is te raadplegen via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2014/09/10/nulmeting-privacy-en-informatiebeveiliging-in-het-primair-en-voortgezet-onderwijs.html>.

⁸² De definitieve versie van het normenkader werd op 3 april 2014 gepubliceerd. Het normenkader is te raadplegen via <https://www.surf.nl/binaries/content/assets/surf/nl/kennisbank/2013/juridisch-normenkader-cloudservices-hoger-onderwijs.pdf>.

normenkader) van waarde kan zijn voor de verhouding tussen de Amerikaanse clouddienstleveranciers en basisscholen.

3.4.2.1 *Korte inleiding op het normenkader*

Op de eerste plaats is van belang om te weten hoe het normenkader is opgebouwd: welke afwegingen zijn er door de opstellers gemaakt en welk doel hadden zij met de opstelling van het normenkader voor ogen.⁸³ Algemeen kan gesteld worden dat het normenkader erop gericht is om waarborgen te bieden om de belangen van onderwijsinstellingen te verzekeren als gevolg van het feit dat de onderwijsinstellingen verantwoordelijk zijn voor de privacy gedragingen van een clouddienstleverancier. Daarbij speelt ook het “eigendom” van de gegevens die in een cloud worden geplaatst een rol. Het normenkader regelt daarom dat zowel de clouddienstleverancier en door hem in te schakelen eventuele derden, worden verboden om naar eigen inzichten en voor eigen doeleinden bewerkingen uit te voeren op gegevens die in de cloud zijn geplaatst, wanneer ze niet over de vereiste toestemming beschikken. Verder sluit het normenkader aan bij het waarborgen van de vertrouwelijkheid van gegevens door vast te leggen dat gegevens te allen tijde geheim moeten worden gehouden tenzij er een wettelijke uitzondering van toepassing is op de betreffende situatie. Ook regelt het normenkader dat de leverancier verplicht wordt om de nodige organisatorische en technische maatregelen te nemen zodat de door de wet gevraagde waarborgen en beveiligingen worden bewerkstelligd. Mocht de overeenkomst eindigen, dan regelt het normenkader de overdracht van de gegevens door de clouddienstleverancier en de vernietiging ervan bij de leverancier.

3.4.2.2 *Comply or explain*

Het is goed denkbaar dat er tussen de leverancier van clouddiensten en onderwijsinstellingen niet altijd overeenstemming kan worden bereikt over de invulling van de bewerkers- of licentieovereenkomst conform het normenkader. De onderwijsinstelling kan zich desalniettemin genoodzaakt voelen om een overeenkomst af te sluiten dat op bepaalde punten afwijkt van de bepalingen die het normenkader stelt. Vandaar dat de opstellers van het normenkader het “comply or explain” principe hebben toegevoegd aan de uitvoeringsrichtlijn van het normenkader. Dit principe houdt kort gezegd in dat, wanneer een onderwijsinstelling een bepaald artikel uit het normenkader niet of anders formuleert in de bewerkers- of licentieovereenkomst, de onderwijsinstelling duidelijk uitlegt waarom zij dit op een andere manier heeft gedaan. Om de gewenste uitwerking te hebben, moet een dergelijk principe wel als verplichting zijn bestempeld en moet er controle zijn op de naleving ervan. Hoewel SURF het commitment met dit principe onder meer heeft uitgesproken in de Stuurgroep Informatiebeveiliging en het CIO-beraad, is thans naar de buitenwereld nog onduidelijk wie toetst of dit principe wordt nageleefd en wat de gevolgen zijn als de uitleg geen hout snijdt.

3.4.2.3 *Toetsing normenkader aan privacywetgeving*

In de volgende vinkjesmatrix wordt aangegeven in hoeverre het normenkader aansluit op de clauseerbare artikelen uit de Wbp. Zodoende ziet de matrix op de verhouding tussen de onderwijsinstelling en de leverancier. De verhouding tussen de leerling (en zijn ouders)

---

⁸³ Een uitgebreidere toelichting is te vinden in de bestuurlijke samenvatting, te raadplegen via:

<https://www.surf.nl/binaries/content/assets/surf/nl/2014/bestuurlijke-samenvatting-juridisch-normenkader-cloudservices-hoger-onderwijs.pdf>.

en de onderwijsinstelling komt hier uitdrukkelijk niet in naar voren; daarop zagen immers de paragrafen 3.1 en volgende. Geschiktheid wordt aangegeven met een vinkje. Een kruisje ziet erop dat hierin niet voorzien is in het Normenkader. Dit wijst niet op een fout in het Normenkader maar placht slechts een basisschool te wijzen op een aanbevelenswaardige aanvulling als zij het Normenkader wil toepassen.

Artikel Wbp	Artikel normenkader	Geschikt ⁸⁴ :	Opmerkingen
1	1 e.v.	☒	De definities die in de Wbp zijn weergegeven, zijn onverkort gehanteerd in het normenkader en kennen dezelfde betekenis (zie bijvoorbeeld artikel 7.1 normenkader). Dat wijst op eenduidige interpretatie.
5	☒	☒	Artikel 5 Wbp gaat over het toestemmingsvereiste met betrekking tot de minderjarige betrokkene. Dat hierover in het normenkader niets gesteld is, is niet verwonderlijk (het normenkader ziet immers op het hoger onderwijs). Indien een basisonderwijsinstelling van het normenkader gebruik wil maken, zal met betrekking tot artikel 5 Wbp een clause aan het normenkader moeten worden toegevoegd.
6	7.2	☒ / ☒	Artikel 6 Wbp gaat over behoorlijke en zorgvuldige wijze waarop persoonsgegevens in overeenstemming met de wet moeten worden verwerkt. Het normenkader voorziet hierin in artikel 7.2. Als basisscholen van het normenkader gebruik gaan maken zou het artikel kunnen worden aangevuld met voorbeelden (bijvoorbeeld uit zienswijzen gepubliceerd door het Cbp) die binnen het basisonderwijs als “onzorgvuldig” of “onbehoorlijk” kunnen worden bestempeld. Dan is een overtreding van de bepaling immers sneller aangetoond.
8	6, 7.3, 7.8.	☒	Artikel 8 Wbp gaat over de gevallen waarin persoonsgegevens mogen worden verwerkt. Deze punten komen in het normenkader juist en volledig naar voren. De artikelen uit het normenkader zijn zodoende geschikt voor toepassing in het basisonderwijs.
9	7.4, 7.8, 7.9, 7.10, 8.1, 8.4.	☒	Artikel 9 Wbp gaat over de verenigbaarheid van verwerkingen met betrekking tot persoonsgegevens. Deze punten komen in

⁸⁴ Met “Geschikt” wordt de geschiktheid voor toepassing in het basisonderwijs bedoeld.

			het normenkader juist en volledig naar voren. De artikelen uit het normenkader zijn zodoende geschikt voor toepassing in het basisonderwijs.
10	4.2, 7.13, 10.	☒	Artikel 10 Wbp gaat over de bewaartermijn van persoonsgegevens. Het normenkader stelt dat de cloudleverancier de persoonsgegevens niet langer mag bewaren dan noodzakelijk is voor de dienstverlening. Aan de hand van de gegevens die worden opgeslagen, kan worden afgeleid welke bewaartermijn geldt. Voor het basisonderwijs geldt dus dat zij de gegevens moet waarderen en aan de hand daarvan termijnen moet op nemen in de normen die zij gaat hanteren. Zeker omdat veel clouddienstleveranciers standaard bewaartermijnen hanteren, moet worden bekeken of de termijnen kloppen met de specifieke gegevens. Het is immers denkbaar dat wettelijke termijnen langer zijn dan de termijnen die de clouddienstleverancier hanteert. Expliciete benoeming van de termijn geniet dus de voorkeur.
11	6.4, 6.5.	☒	Artikel 11 Wbp gaat over een toereikende, juiste en nauwkeurige verwerking van persoonsgegevens. De onderwijsinstelling heeft zodoende de plicht om maatregelen te treffen dat zulks gebeurt. Het normenkader voorziet hierin door te bepalen dat de onderwijsinstelling op verzoek kan controleren welke gegevens er op welke manier zijn opgeslagen.
12	6, 7.4, 7.8, 7.9.	☒	Artikel 12 Wbp ziet op de verwerking in opdracht van de verantwoordelijke en de vereiste geheimhouding die daarmee gepaard gaat. Het normenkader beantwoordt duidelijk aan deze eisen en voor het basisonderwijs is geen extra toevoeging nodig.
14	3.2, 3.3, 7.2, 7.4, 7.8, 7.9, 8.	☒	Artikel 13 Wbp ziet op de beveiligingsmaatregelen die genomen moeten worden. Het normenkader voorziet hier volledig in. Het normenkader is immers een concretisering van 14 lid 2 en lid 5 Wbp en artikel 13 Wbp.
15	n.v.t.	☒	Artikel 15 Wbp stelt dat de verantwoordelijke zorg draagt voor vorenstaande verplichtingen (dit artikel verwijst terug naar de verantwoordelijke in

			verhouding tot de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 6 tot en met 12 en artikel 14 lid 2 en 5). Dit komt in het gehele normenkader tot uitdrukking.
16-24	2.2	☒ / ☒	Artikel 16 tot en met 24 Wbp gaat over de verwerking van bijzondere persoonsgegevens. In de meeste gevallen ervan is verwerking verboden. Alleen in artikel 2.2 van het normenkader wordt de onderwijsinstelling ruimte gelaten om hierover wat te bepalen. Het normenkader voorziet echter niet in voorbeeldbepalingen, waardoor onderwijsinstelling makkelijk de gelegenheid wordt geboden om hier non-conforme bepalingen in op te nemen. Basisscholen moeten zich ervan vergewissen dat zij geen strijdige gegevens opnemen.
35	7.5	☒	Artikel 35 Wbp ziet op de toegang van de betrokkene tot de gegevens die met betrekking tot hem zijn verwerkt. Het normenkader claimt de toegang door de leverancier de verplichting op te leggen om ook in die toegang te voorzien.
36	7.5	☒	Artikel 36 Wbp legt de verantwoordelijke de plicht op om onjuiste of onvolledige gegevens over de betrokkene aan te passen. Het normenkader voorziet daarin in artikel 7.5 en legt de cloudleverancier de plicht op om volledige medewerking te verlenen.
50	7.11	☒	Artikel 50 Wbp regelt de schadevergoedingsplicht die rust op degene die door de rechtbank schadeplichtig wordt verklaard. Het normenkader disculpeert de onderwijsinstelling.
66, 75	7.12	☒	Artikel 66 Wbp regelt dat het Cbp de verantwoordelijke een bestuurlijke boete kan opleggen. Artikel 7.12 van het normenkader verplicht de bewerker in de boete te voorzien indien deze te wijten is aan de leverancier.
76, 77, 78	9	☒	Artikel 76 en 77 Wbp regelen de doorgifte van persoonsgegevens. Het normenkader biedt alle waarborgen die thans, krachtens de huidige stand van wetgeving, mogelijk zijn. Er zijn op dit moment ook geen indicaties van toekomstige wetgeving die een verscherping van de bepaling uit het normenkader vereisen.

Tabel 4: Toetsingsmatrix normenkader

Uit het bovenstaande toetsingsoverzicht komt naar voren dat alle artikelen van de Wbp waarin een plicht voor de onderwijsinstelling wordt opgelegd, verwerkt zijn in het normenkader. In vrijwel alle gevallen wordt het risico voor de verantwoordelijke contractueel doorgeschoven naar de bewerkende clouddienstleverancier. Dit is gunstig: indien de normen uit het normenkader onverkort worden toegevoegd aan de bewerkersovereenkomst zoals die tussen de onderwijsinstelling en clouddienstleverancier gesloten wordt, zijn veruit de meeste risico's gemitigeerd. Slechts op een tweetal punten heeft het normenkader extra aandacht indien het basisonderwijs daar gebruik van wil maken. Dit zijn de punten [☒ / ☒]. Dit zijn immers bepalingen die worden opengelaten voor nadere invulling van de onderwijsinstelling zelf. Als gevolg van de “verontrustende” conclusies die PwC naar voren bracht in haar rapport (paragraaf 3.4.1), doet de onderwijsinstelling er goed aan om de bepalingen vooraf te laten toetsen voordat ze aan de overeenkomst worden toegevoegd. Verder kan geconcludeerd worden dat het normenkader zeer zorgvuldig en volledig conform de huidige wetgeving is opgesteld. Er is tevens een commissie benoemd die ziet op toekomstige wetgeving en de conformiteit van het normenkader daarmee. Deze commissie volgt de (inter)nationale ontwikkelingen en brengt zo nodig veranderingen aan in het normenkader.⁸⁵ Zodoende is het voor basisscholen aanbevelenswaardig het normenkader te hanteren indien zij overgaat tot contractie met een clouddienstleverancier.

---

⁸⁵ Zie punt 10 en 11 in: <https://www.surf.nl/kennis-en-innovatie/kennisbank/2014/veelgestelde-vragen-juridisch-normenkader-cloudservices-hoger-onderwijs.html>.

4 Clouddiensten: Apple, Google & Microsoft

Aan het gebruik van clouddiensten door basisscholen ligt een groot aantal contractuele relaties ten grondslag. In het kader van dit onderzoek heeft Emtio kennis genomen van de toepasselijke voorwaarden van de in figuur 2 genoemde cloudservices⁸⁶ en de privacyverklaringen van zowel Apple, Google als Microsoft. Voor zowel Apple als Google geldt dat er tussen partijen geen overeenkomst is gesloten. De algemene voorwaarden en privacyverklaringen zijn in dat kader van toepassing. Voor de clouddiensten van Microsoft geldt dat er een via SURF consortiumlicentie is afgesloten. Ook het basisonderwijs maakt deel uit van deze overeenkomst. Aangezien SURFmarket ten tijde van de opstelling van dit onderzoek werkte aan de toetsing van deze overeenkomst aan het normenkader, is in deze paragraaf alleen stil gestaan bij de voorwaarden die Microsoft hanteert als men zonder tussenkomst van een bemiddelaar clouddiensten aanschaft via het internet.

Figuur 2: te toetsen clouddiensten van Apple, Google en Microsoft

4.1 TOEPASSELIJKE PRIVACY VOORWAARDEN VOOR CLOUDDIENSTEN: APPLE, GOOGLE EN MICROSOFT

Achtereenvolgens zullen de clouddiensten die het meest frequent door het basisonderwijs gebruikt worden, getoetst worden aan de conformiteit met de Europese wetgeving. Geanalyseerd wordt welke privacy risico's er aanwezig zijn en hoe daarop in toekomstige contracten kan worden geanticipeerd.

4.1.1 Apple

Met betrekking tot de clouddienst "iCloud", een dienst die door het basisonderwijs veelvuldig gebruikt wordt (weliswaar zonder een tussen APS IT-diensten en Apple gesloten

⁸⁶ De in de tabel genoemde diensten worden representatief geacht voor de clouddiensten die basisscholen momenteel van Apple, Google en Microsoft het meest frequent afnemen.

overeenkomst), zijn er drie relevante documenten beschikbaar die in het kader van het onderzoek aandacht behoeven:

- Overzicht van iCloud-beveiliging en –privacy⁸⁷;
- Privacybeleid Apple;
- Voorwaarden iCloud.

Alle hierboven genoemde voorwaarden zijn makkelijk te raadplegen op de website van Apple. De stukken zijn bovendien in de Nederlandse taal verkrijgbaar.

In de volgende vinkjesmatrix zijn achtereenvolgens de verschillende voorwaarden en beleidsbepalingen genoemd. In de kolommen ernaast is aangegeven of er strijdigheid [☐] of conformiteit [☒] is met de in Nederland vigerende wetgeving op het gebied van privacy. Indien de combinatie van een vinkje en een kruisje is aangegeven, wordt bedoeld dat de bepaling geen volledige duidelijkheid biedt.

Privacybeleid Apple ⁸⁸ 17/09/2014 (geldig d.d maart 2015)	☒ / ☐	Toelichting indien ☐
Persoonlijke gegevens verzamelen en gebruiken	☒	
De persoonlijke gegevens die worden verzameld	☒	
Het gebruik van uw persoonlijke gegevens	☒	
Niet-persoonlijke gegevens verzamelen en gebruiken	☒	Apple geeft aan dat niet persoonlijke gegevens voor willekeurige doeleinden kunnen worden gebruikt. Apple noemt de postcode, het netnummer en locatie als niet-persoonlijke gegevens. Dit is onjuist, aangezien persoonsgegevens ook gegevens kunnen zijn die herleiding naar de betreffende persoon mogelijk maken. Apple geeft hier blijk van een onjuiste rechtsopvatting. Echter zijn de gegevens minder “gevoelig” van aard.
Cookies en andere technologieën	☒	
Openbaarmaking aan derde partijen	☒	
Dienstverleners	☒	
Anderen	☒	Apple stelt “We kunnen uw gegevens ook vrijgeven als we van mening zijn dat dit nodig of gepast is in het kader van de nationale veiligheid, de ordehandhaving of andere zaken van openbaar belang. Daarnaast kunnen we uw gegevens vrijgeven als we vaststellen dat dit redelijkerwijze noodzakelijk is om onze

⁸⁷ Te raadplegen via <http://support.apple.com/nl-nl/HT4865>. Dit overzicht wordt niet getoetst; het gaat hier immers om een overzicht van het privacybeleid en de voorwaarden van iCloud.

⁸⁸ Te raadplegen via <http://www.apple.com/legal/privacy/nl/>.

		<i>algemene voorwaarden af te dwingen of om onze bedrijfsvoering of gebruikers te beschermen.</i> Dit is een zeer ruime bepaling die Apple in veel vrijheid biedt om persoonsgegevens te openbaren of te delen. "Andere zaken van openbaar belang" is immers een zeer ruime formulering die in de Europese wetgeving geen directe grondslag kent.
Bescherming van persoonlijke gegevens	☒	
Integriteit en bewaartermijn van persoonlijke gegevens	☒	
Toegang tot uw persoonlijke gegevens	☒	
Kinderen	☒	
Locatievoorzieningen	☒	
Sites en diensten van derde partijen	☒	
Internationale gebruikers	☒	Apple stelt: "Alle gegevens die u verstrekt, kunnen worden overgedragen of geraadpleegd door instellingen over de hele wereld zoals wordt beschreven in dit Privacybeleid". Er staat niet dat Apple geen gegevens deelt met landen die geen juist beschermingsniveau kennen. Er staat wel dat Apple zich houdt aan de Safe Harbor beginselen met betrekking tot de verzameling, het gebruik en de bewaartermijn van persoonlijke gegevens.
De inzet van ons bedrijf voor uw privacy	☒	
Vragen over privacy	☒	

Voorwaarden iCloud ⁸⁹ 20/10/2014 (geldig d.d maart 2015)		☒ / ☐	Toelichting indien ☒
I.	Vereisten voor het gebruik van de service	☒	
II.	Voorzieningen en services	☒	
III.	Abonnement voor extra opslagruimte	☒	
IV.	Uw gebruik van de Service	☒	
V.	Materiaal en uw gedrag	☒	Apple: "Behalve voor materiaal waarvoor wij aan u een licentie kunnen verlenen, beweert Apple niet de eigenaar te zijn van het Materiaal dat u via de Service verzendt of ter beschikking stelt. Echter, door dit

⁸⁹ Te raadplegen via <http://www.apple.com/legal/internet-services/icloud/nl/terms.html>.

		<i>Materiaal te verzenden naar of te plaatsen in onderdelen van de Service die toegankelijk zijn voor het publiek of andere gebruikers met wie u instemt dit Materiaal te delen, <u>kent u aan Apple een wereldwijde, royaltyvrije, niet-exclusieve licentie toe om dit Materiaal op de Service te gebruiken, te distribueren, te vermenigvuldigen, te wijzigen, aan te passen, te publiceren, te vertalen, in het openbaar weer te geven met als enig doel waarvoor dit Materiaal werd verzonden of beschikbaar werd gesteld, zonder enige vergoeding of verplichting aan u</u>".</i> Zodoende is het in zijn algemeenheid onverstandig om gevoelige persoonsgegevens in iCloud te plaatsen. Zie voor een meer uitgebreide toelichting paragraaf 3.2].
VI. Software	☒	
VII. Beëindiging	☒ / ☒	Na beëindiging "<i>zal Apple <u>na verloop van tijd de informatie en gegevens die zijn opgeslagen in of onderdeel zijn van uw account(s) verwijderen</u></i>". Opmerkelijk is dat er in deze bepaling niet concreet staat genoemd hoe lang de gegevens precies bewaard worden. Voor basisscholen is dus van belang om zich te realiseren dat er inzake leerlinggegevens bewaarplichten bestaan. De twijfel is of hieraan voldaan wordt indien deze gegevens in iCloud staan opgeslagen. Voor deze gegevens is het aanbevelenswaardig om deze op een interne schijf bij de onderwijsinstelling op te slaan, zodat hierover geen discussie kan komen te bestaan.
VIII. Links en overige Materialen van Derden	☒	
IX. Geen garantie, beperking van aansprakelijkheid	☒ / ☒	Apple: "<i>U stemt ermee in u aan deze Overeenkomst te houden en Apple te vrijwaren tegen en schadeloos inzake alle claims en eisen die voortkomen uit het gebruik van uw Account, <u>ongeacht of u uitdrukkelijk toestemming voor dit gebruik hebt verleend</u></i>". Apple heeft zich in meest brede vorm geëxonereerd, waardoor het succesvol in rechte aanspreken van Apple als gevolg van gebruik van iCloud, minimaal is geworden. Zo kan een school Apple alleen succesvol in rechte betrekken

		als zij kan bewijzen dat de basisschool verlies lijdt als gevolg van het niet tijdig aanwenden door Apple van redelijke inspanningen en zorg, grove nalatigheid, opzettelijk wangedrag of fraude zijdens Apple, of wanneer er overlijden of letsel is ontstaan.
X.	Algemeen	☒

Wat na toetsing allereerst opviel, was dat voor wat betreft Voorwaarden iCloud, door Apple erkent wordt dat daarop het recht van het land waar de gebruiker zijn of haar gewone verblijfplaats heeft, van toepassing is. Dat betekent concreet dat Apple bij de Nederlandse rechter in rechte kan worden betrokken. Dat is een positief punt en is bovendien in lijn met de toepasbaarheid van de Wbp.

4.1.2 Google

Met betrekking tot leverancier Google, wordt in het basisonderwijs regelmatig gebruik gemaakt van Google Apps for Education. Op deze clouddienst heeft Google het algemene privacybeleid van toepassing verklaard. Dit privacybeleid is voor het laatst gewijzigd op 25 februari 2015. Wat van belang is om te weten, is dat het CBP in 2013 geconcludeerd heeft dat het privacybeleid van Google in strijd was met de Wbp.⁹⁰ Het beleid dat zij anno 2015 hanteert, is wel verbeterd maar biedt nog steeds geen volledige transparantie.

Privacybeleid Google ⁹¹ 25/02/2015 (geldig d.d. maart 2015)	☒ / ☐	Toelichting indien ☐
Gegevens die we verzamelen	☒	
Hoe we gegevens gebruiken die we verzamelen	☒ / ☒	Google: “Onze geautomatiseerde systemen analyseren uw inhoud (inclusief e-mails) om voor u relevante productfuncties te leveren, zoals aangepaste zoekresultaten, gepersonaliseerde advertenties en spam- en malware detectie”. Hieruit komt naar voren dat ook de inhoud van e-mails geanalyseerd wordt. “Zoals” is bovendien een woord dat duidt op meerdere doeleinden, die verder niet zijn benoemd. Google: “Google verwerkt persoonlijke gegevens op onze servers <u>in allerlei verschillende landen over de hele wereld</u> . We kunnen uw persoonlijke gegevens verwerken op een server die zich buiten het land bevindt waar u woont”. Google noemt hier nergens het Safe Harbor principe, hoewel zij onder “Naleving en samenwerking met toezichthoudende

⁹⁰ “Onderzoek CBP naar het combineren van persoonsgegevens door Google”, november 2013, te raadplegen via www.cbpre.nl.

⁹¹ Te raadplegen via

https://static.googleusercontent.com/media/www.google.com/nl/intl/nl/policies/privacy/google_privacy_policy_nl.pdf.

		autoriteiten” wel verklaart dat zij zich aan de principes houdt. Het is daarom bijzonder te noemen dat kiest voor de woordkeuze “in allerlei landen”.
Duidelijkheid en keuzemogelijkheden	☒	
Gegevens die u deelt	☒	
Uw persoonlijke gegevens openen en bijwerken	☒	
Gegevens die we delen	☒	Een domeinbeheerder (bij Google Apps gebruikers: Google apps for education) kan veel doen met gegevens in een persoonlijk account: “<i>Uw accountwachtwoord wijzigen, de toegang tot het account opschorten of beëindigen; gegevens openen of bewaren die onderdeel zijn van uw account; uw accountgegevens ontvangen om te voldoen aan de van toepassing zijnde wet- en regelgeving, wettelijke procedures van overheidsinstanties; uw mogelijkheden beperken om gegevens te verwijderen of te bewerken om gegevens te verwijderen of te bewerken of privacy instellingen aan te passen</i>”. Daaraan wordt toegevoegd dat het privacybeleid van de domeinbeheerder moet worden geraadpleegd voor meer informatie. Dat betekent dat er bij iedere domeinbeheerder andere privacybeleidsregels kunnen gelden, die mogelijk een ander waarborgniveau met zich mee kunnen brengen. Google: “<i>We delen persoonlijke gegevens met bedrijven, organisaties of individuen buiten Google als we te goeder trouw van mening zijn dat toegang, gebruik, behoud of openbaarmaking van de gegevens redelijkerwijs nodig is om de van toepassing zijnde Servicevoorwaarden af te dwingen, waaronder het onderzoeken van mogelijke schendingen</i>”.
Beveiliging van gegevens	☒	
Wanneer dit Privacybeleid van toepassing is	☒	
Naleving en samenwerking met toezichthoudende autoriteiten	☒	
Wijzigingen	☒	
Specifieke productbeleidsregels	n.v.t.	Hier worden diensten genoemd die geen betrekking hebben op dit onderzoek.

Ander nuttig materiaal met betrekking tot privacy en beveiliging	n.v.t.	Hier wordt ingegaan op bijzondere diensten, zoals gezichtsherkenning. Hoewel dit een zeer privacygevoelig onderwerp is, heeft het geen direct verband met Apps for Education. Zodoende wordt dit deel buiten beschouwing gelaten.

Data Security, Transparency & Privacy ☒ / ☐ Toelichting indien ☐		
How Google Protects Your Data A Summary for Education Institutions using Google Apps for Education⁹²		
Security and Privacy - It's your data; - No ads in Google Apps for Education Services. Period.; - Privacy controls; - A secure and reliable infrastructure; - Keeping ahead of the security curve.	☒	[N.B.: Dit Privacybeleid, wat van toepassing is op Google Apps for Education, is veel breder dan het standaard Privacybeleid van Google, zoals hierboven getoetst. Zo is eigendom van gegevens gewaarborgd, worden er geen gegevens gedeeld met een commercieel doel en wordt inhoud (ook van e-mails) niet gescand voor een commercieel doel. Google biedt een SLA aan waarin 99,9 % beschikbaarheid van de services wordt gegarandeerd. De datacenters zijn bovendien alleen aanwezig in landen die over het vereiste beschermingsniveau beschikken].
Regulatory Compliance - Independent audits of infrastructure, applications, and operations; - EU data privacy and model contract clauses; - U.S. Family Educational Right Privacy obligations; - Children's Online Privacy Protection Act of 1998;	☒	[N.B.: Google laat onafhankelijke audits uitvoeren door derde partijen (EY) en uit de onderzoeken blijkt dat Google over het juiste beschermingsniveau beschikt. Google toont tevens aan dat zij over certificering beschikt die zulks bevestigt (SSAE 16 / ISAE 3402 Type II SOC 1, SOC 2 en SOC 3 en ISO 27001. Let wel dat deze certificering slechts geldt voor Google Apps (dus niet voor andere diensten van Google, zoals Streetview etc. Ook stelt Google zich te houden aan de richtlijnen van de Artikel 29-werkgroep (de door haar in het leven geroepen privacy clauses) en andere privacyrichtlijnen (FERPA, COPPA, HIPAA)].

⁹² Te raadplegen via https://drive.google.com/a/google.com/file/d/0B_OTXR_u3Rbbmh5WE5NZVRyOEK/edit?pli=1.

- U.S. Healthcare Information Privacy obligations.		
Google continues to push for greater transparency	☒	

Wat bij de toetsing van de privacy bepalingen van Google opvalt, is dat de bepalingen ten aanzien van Google Apps for Education meer zijn gericht op de daadwerkelijke waarborging van privacy. Er wordt veel meer benadrukt dat gegevens eigendom blijven van de betrokkene (leerlingen en anderen die gegevens in de Apps for Education plaatsen) en dat de Europees vigerende privacywetgeving gerespecteerd en gewaarborgd wordt. Ten aanzien van Apps for Education worden audits uitgevoerd door derde partijen, die op onafhankelijke wijze toetsen of er aan het vereiste beveiligingsniveau wordt voldaan. Ook heeft Google zich ten aanzien van Apps for Education laten certificeren. De voorwaarden die expliciet op Apps for Education van toepassing zijn geven een “gerust gevoel”, hoewel natuurlijk nooit volledige garantie kan worden gegeven. Voor het algemene privacybeleid van Google zijn meer kritische kanttekeningen te plaatsen. Wie zien immers dat inhoudelijke e-mailberichten kunnen worden gefilterd voor commerciële doeleinden. Ook wordt er niet duidelijk voor welke gegevens bewaartermijnen gelden. Wat tevens opmerkelijk is, is dat slechts summier naar de Safe Harbor-principles wordt verwezen. Vermoedelijk daardoor is Google ook wat vaag over de landen waarin servers staan waarop gegevens worden opgeslagen, en hoe zij zich bijvoorbeeld vergewist van expliciete toestemming met betrekking tot het delen van persoonsgegevens. Een praktisch onderzoek leerde echter dat het lastiger is om als eerlijke minderjarige een normaal gmailaccount (dus niet een account dat valt onder Apps for Education) te openen. Als bijvoorbeeld de geboortedatum 7 april 2005 wordt ingevoerd, verschijnt er na verloop van tijd een melding dat er toestemming van een ouder benodigd is en dat het account daarom door Google wordt afgesloten. De ouder dient vervolgens \$ 0,30 per credit card te betalen alvorens het account weer geopend kan worden, zodat Google komt te beschikken over concreet bewijs van toestemming. Uiteraard kan dit makkelijk omzeild worden, bijvoorbeeld als het kind een onjuiste geboortedatum invult.

4.1.3 Microsoft

Met betrekking tot Microsoft is in de inleiding van dit hoofdstuk al aangegeven dat basisscholen voor wat betreft Office 365, vallen onder de consortiumlicentie die tussen Microsoft en SURF is afgesloten. Omdat SURF ten tijde van de opstelling van dit onderzoek doende was om deze overeenkomst aan het normenkader en de vigerende privacywetgeving te toetsten, zien de volgende toetsingsmatrixen op de situatie dat een school via de website van Microsoft de clouddienst “Microsoft Office 365 Online” (waaronder tevens de clouddienst “SharePoint” kan worden begrepen), “Microsoft Lync Online” en “Microsoft Exchange Online” aanschaf en in gebruik neemt.

Uit de matrixen die volgen, zal duidelijk worden dat Microsoft een zeer gelaagd systeem heeft, voor wat betreft de privacyverklaringen die zij hanteert voor de verschillende diensten die zij aanbiedt.

Microsoft privacyverklaring ⁹³ 09/2014 (geldig d.d maart 2015)		Toelichting indien ☒
Cookies en dergelijke technieken	☒	
Gegevens die wij verzamelen	☒	
Hoe wij uw persoonlijke gegevens gebruiken	☒	
Redenen waarom we uw persoonlijke gegevens delen	☒	
Toegang tot uw persoonlijke gegevens	☒	
Kinderen	☒	Microsoft: “Wanneer een Microsoft-website of -service leeftijdinformatie verzamelt, zal het gebruikers onder 13 blokkeren of toestemming van een ouder of voogd verkrijgen voordat hun kind deze kan gebruiken. We zullen kinderen jonger dan 13 jaar niet bewust vragen om meer informatie te verstrekken dan nodig is om de dienst te verlenen. Wanneer toestemming wordt verleend, wordt het account van het kind net zo behandeld als ieder ander account. De minderjarige krijgt toegang tot communicatiediensten zoals e-mail, chatten en online messageboards en kan vrij communiceren met andere gebruikers van alle leeftijden”. Microsoft gaat hier uit van de Amerikaanse wetgeving. In Nederland geldt de leeftijd van 16 jaar. Een basisschool loopt bij gebruik ervan het risico niet aan het toestemmingsvereiste te voldoen indien er geen extra waarborg wordt ingebouwd (bijvoorbeeld een schriftelijk toestemmingsverzoek aan de ouders vanuit school voordat er een Microsoft Account kan worden aangemaakt op school).
Getoonde advertenties	☒	
Communicatievoorkeuren	☒	
Locatie gebaseerde diensten	☒	
Support Data	☒	
Informatie over betalingsinstrumenten	☒	
Microsoft-account	☒ / ☒	Microsoft: “Wanneer u een Microsoft-account maakt, vragen wij u ook de volgende demografische gegevens op te geven: geslacht, land, geboortedatum en postcode. Mogelijk gebruiken we de geboortedatum om te controleren of

⁹³ Te raadplegen via: <http://www.microsoft.com/privacystatement/nl-nl/core/default.aspx?PrintView=true>.

		<i>kinderen toestemming van een ouder of voogd hebben om een Microsoft-account te gebruiken, in overeenstemming met de lokale wetgeving</i>". Deze stelling correspondeert niet met de stelling van Microsoft onder "Kinderen" in deze tabel. Er wordt ook niet toegelicht hoe Microsoft zich van de toestemming van ouders vergewist. Voor scholen blijft het dus (in alle gevallen) aanbevelenswaardig een schriftelijke separate toestemming van de ouders te vragen, voordat er met Microsoft-accounts wordt gewerkt. Microsoft stelt overigens wel: "Als u uw account van een derde partij hebt ontvangen, bijvoorbeeld een school, een bedrijf, een internetprovider of de beheerder van een netwerk, kan deze derde partij rechten hebben op uw account, zoals de mogelijkheid om uw wachtwoord opnieuw in te stellen, uw accountgebruik of profielgegevens te bekijken, inhoud in uw account te lezen of op te slaan, en uw account op te schorten of te annuleren. In deze gevallen bent u onderworpen aan de Microsoft-servicesovereenkomst⁹⁴ en alle aanvullende gebruiksvoorwaarden van die derde partij. Als u de beheerder van een netwerk bent en gebruikers Microsoft-accounts hebt gegeven, bent u verantwoordelijk voor alle activiteiten die plaatsvinden binnen deze accounts".
Andere belangrijke privacy informatie	☒	

Privacyverklaring voor Office (toepasselijk op Office 365)⁹⁵ 12/2014 (geldig d.d. maart 2015)		Toelichting indien ☒
Gegevens die wij verzamelen	☒	
Hoe wij uw persoonlijke gegevens gebruiken	☒	
Redenen waarom we uw persoonlijke gegevens delen	☒	
Toegang tot uw persoonlijke gegevens	☒	
Cookies en dergelijke technieken	☒	

⁹⁴ Te raadplegen via: <http://windows.microsoft.com/nl-nl/windows/microsoft-services-agreement>. De serviceovereenkomst wordt hierna getoetst, aangezien het gebruik van Office 365 onlosmakelijk verbonden is aan de acceptatie van deze serviceovereenkomst.

⁹⁵ Te raadplegen via: <http://www.microsoft.com/privacystatement/nl-nl/office/default.aspx?PrintView=true#protectinginformation>.

Microsoft-account	☒ / ☒	
Communicatievoorkeuren	☒	
Support data	☒	
Informatie over betalingsinstrumenten	☒	
Getoonde advertenties	☒	
Kinderen	☒	Microsoft: “Wanneer een Microsoft-website of -service leeftijdinformatie verzamelt, zal het gebruikers onder 13 blokkeren of toestemming van een ouder of voogd verkrijgen voordat hun kind deze kan gebruiken. We zullen kinderen jonger dan 13 jaar niet bewust vragen om meer informatie te verstrekken dan nodig is om de dienst te verlenen. Wanneer toestemming wordt verleend, wordt het account van het kind net zo behandeld als ieder ander account. De minderjarige krijgt toegang tot communicatiediensten zoals e-mail, chatten en online messageboards en kan vrij communiceren met andere gebruikers van alle leeftijden”. Microsoft gaat hier uit van de Amerikaanse wetgeving. In Nederland geldt de leeftijd van 16 jaar. Een basisschool loopt bij gebruik ervan het risico niet aan het toestemmingsvereiste te voldoen indien er geen extra waarborg wordt ingebouwd (bijvoorbeeld een schriftelijk toestemmingsverzoek aan de ouders vanuit school voordat er een Microsoft Account kan worden aangemaakt op school).
Locatie gebaseerde diensten	☒	
Services met spraakmogelijkheden	☒	
Verbindingen met andere services	☒	
Office-roamingservice	☒	
Het programma Office 365 Education voor studenten	☒ / ☒	Microsoft: “Het programma Office 365 Education voor studenten gebruikt het account van uw onderwijsinstelling (bijv. uw studenten e-mailadres). Als dit adres rechtstreeks door Microsoft wordt beheerd, geldt deze privacyverklaring. Omdat dit een account van een onderwijsinstelling is, is de eigenaar van het onderwijsinstellingsdomein (bijv. uw school) vervolgens mogelijk in staat de controle over uw account over te nemen en toegang te krijgen tot uw gegevens en eerdere netwerkactiviteiten. <u>Deze privacyverklaring is dan niet meer op u van</u>

		<i>toepassing als dit gebeurt. U moet dan alle privacygerelateerde query's naar de netwerkbeheerder van uw school sturen".</i>
OneDrive	☒	
Excel voor Windows	☒	Microsoft: "Welke gegevens we tijdens uw gebruik van Excel voor Windows verzamelen, hangt deels af van de specifieke functie die u gebruikt. Klik op Meer informatie voor meer informatie over de gegevensverzamelings- en gebruiksscenario's die van toepassing zijn op Excel". De link "meer informatie gaf een foutmelding, waardoor het onduidelijk is wat er met specifieke gegevens gedaan wordt.
Outlook voor Windows	☒	
OneNote in Windows Store	☒	
Outlook voor Mac	☒	
PowerPoint voor Mac	☒	
OneNote op Windows Phone	☒	Microsoft: "Dit betekent dat iedereen die toegang heeft tot de koppeling of iedereen die de map op internet vindt, de inhoud kan bekijken op OneDrive, zelfs als u de koppeling naar een privépubliek hebt gepost. Bovendien kan iedereen die toegang heeft tot de openbare map op OneDrive niet alleen de foto zien die u op de sociale media hebt gepost, maar ook alle andere inhoud in de map. Als u de foto van de sociale media verwijdert, blijft de inhoud in de openbare map op OneDrive staan, tenzij u naar OneDrive gaat om de inhoud apart te verwijderen". Hoewel deze bepaling met betrekking tot een app voor een mobiele telefoon wellicht minder relevant is voor het basisonderwijs, geeft deze bepaling wel een indicatie van het gemak, waarmee derden toegang kunnen hebben tot gegevens. De privacywetgeving wordt echter niet verzonden, aangezien de gebruiker van de service de gegevens zelf openbaar maakt door Microsoft toestemming en opdracht te geven dit te doen.
Andere belangrijke privacy-informatie	☒	

Microsoft
Servicesovereenkomst
31/07/2014 (geldig d.d maart 2015)

☒ / ☒

Toelichting indien ☒

1. Reikwijdte van de overeenkomst, acceptatie en wijzigingen	☒	➔ Toepasselijk op Office 365. Let op: Microsoft kan de voorwaarden eenzijdig wijzigen. De onderwijsinstelling heeft echter dan een periode van 30 dagen de tijd om de overeenkomst op te zeggen. De leeftijdseis en verhouding tot het toestemmingsvereiste komt hier overigens wel voldoende tot uiting.
2. Microsoft account	☒	Hieruit komt naar voren dat de gegevens uit een account dat minimaal één jaar niet gebruikt wordt, beëindigd wordt wat ervoor zorgt dat er niet meer bij de gegevens kan worden gekomen. Dit is relevant in verband met wettelijke bewaarplichten (zoals de opslag van het leerlingdossier dat twee jaar bewaard moet worden). Scholen kunnen tevens een domeinbeheerovereenkomst afsluiten, waardoor de school extra bevoegdheden kan krijgen m.b.t. de toegang tot de inhoud van een account. Zie ook sectie 4.2 (definitieve verwijdering).
3. Inhoud	☒ / ☒	Microsoft geeft aan dat de inhoud toe blijft behoren aan de gebruiker en geen eigendom wordt van Microsoft. Zij stelt echter ook dat: <i>“Als u echter Inhoud deelt in openbare gedeelten van de Services via functies die het openbaar delen van Inhoud toestaan, of in gedeelde gedeelten die toegankelijk zijn voor anderen die u hebt gekozen, <u>stemt u er uitdrukkelijk mee in dat iedereen waarmee u Inhoud hebt gedeeld de inhoud gratis mag gebruiken, reproduceren, distribueren, weergeven, verzenden, opslaan en communiceren, uitsluitend in verband met de Services en andere producten en services van Microsoft en haar licentienemers</u>. Als u niet wilt dat anderen dit kunnen doen, moet u de Services niet gebruiken om uw Inhoud te delen”</i>. Vooral het deel achter “<u>uitsluitend</u>” is onduidelijk: iedereen mag het delen, maar er is geen controle of dat het doel (“<u>in verband met de Services en andere producten en services van Microsoft en haar licentienemers</u>”) bewaakt wordt. Zo doende is het niet aan te raden om gegevens met een selecte groep via een Microsoft service te delen, aangezien die selecte groep waarmee gegevens zijn gedeeld, een

		vrijbrief heeft om de gegevens te reproduceren, distribueren etc.
4. Annulering van Services	☒	Microsoft: “Als uw Services worden opgezegd (door u of door ons), eindigen uw recht tot het gebruik van de Services en uw licentie voor het gebruik van onze software onmiddellijk. U moet de software dan verwijderen. Ook is het mogelijk dat wij de software uitschakelen. Als uw Microsoft-account wordt opgezegd (door u of door ons), eindigt uw recht tot het gebruik van het Microsoft-account onmiddellijk. <u>Als uw Services worden opgezegd, worden uw gegevens of Inhoud (wordt hierboven gedefinieerd) die zijn gekoppeld aan uw Microsoft-account verwijderd, of worden deze anderszins losgekoppeld van u en uw Microsoft-account, tenzij dit onrechtmatig is. Wij zijn onder geen beding verplicht om Inhoud aan u te retourneren. Daarom is het verstandig om regelmatig back-ups te maken van uw Inhoud</u> ”.
5. Privacy	n.v.t.	Zie bovenstaande toetsingsmatrix.
6. Storingen in Services en back-up	☒	
7. Software	☒	Let op: er kunnen nog specifieke licentievoorwaarden van toepassing zijn.
8. Aanvullende voorwaarden voor Office-services, MSN en Bing	☒	
9. Als u Microsoft betaalt, zijn de volgende bepalingen op u van toepassing	☒	
10. Wij geven geen aanvullende garanties	☒ / ☒	Microsoft biedt geen andere garanties dan de garanties die zij wettelijk verplicht is te geven.
11. Beperking van aansprakelijkheid	☒ / ☒	Microsoft heeft haar aansprakelijkheid in de meest brede vorm geëxonerend, waardoor het lastig wordt om Microsoft met succes in rechte te betrekken. Microsoft erkent de wettelijke aansprakelijkheid, ook het wettelijke aansprakelijkheidsregime dat van toepassing is in Europa.
12. Microsoft contracterende entiteit, bevoegdheid van rechtbanken en toepasselijk recht - Europa	☒	Microsoft stelt dat het recht van de staat Washington geldt voor alle kosteloze services. Gratis diensten geleverd door Microsoft vallen zodoende buiten de macht van de Nederlandse rechter. Daar staat tegenover dat men bij geschillen over Office 365 (betaalde dienst) wel terecht kan bij de Nederlandse rechter.
13. Websites van derden	☒	

14. Digital Rights Management	☒	
15. Microsoft .NET Framework-software	☒	Let op: software kan .NET Framework-software bevatten. Dan gelden specifieke licentievooraarden (nu geldt dit alleen nog voor Azure en mobiele Apps).
16. Voortduren	☒	
17. Toewijzing en overdracht	☒	
18. Kennisgevingen	☒	
19. Interpretatie van contract	☒	
20. Geen derde begunstigden	☒	
21. Onderdelen voor lettertypen	☒	
22. Ondersteuning	☒	
23. Exportbeperkingen	☒	Onder punt 12 van deze tabel staat vermeld dat het recht van de VS geldt voor gratis services en dat voor betaalde services het recht geldt van het land dat de service inroept. Microsoft stelt echter ook: <i>“Daarnaast gelden voor betaalde services de Amerikaanse exportwetten en -voorschriften, en u bent verplicht deze na te leven. Deze wetten omvatten beperkingen ten aanzien van bestemmingen, eindgebruikers en eindgebruik”</i> .
Kennisgevingen	☒	

Privacyverklaring voor producten van Microsoft Lync 2013 ⁹⁶ 12/2013 (geldig d.d maart 2015)		Toelichting indien ☒
Supplementen – Productreleases voor Lync 2013 • Microsoft Lync Server 2013; • Microsoft Lync 2013; • Microsoft Lync Windows Store App; • Microsoft Lync Phone Edition; • Microsoft Lync Room Systems; • Microsoft Lync Web App; • Microsoft Lync Web Scheduler; • Aanvulling op de privacyverklaring voor Microsoft Lync 2013 voor Windows Phone;	☒	In het kader hiernaast is te zien dat er voor de verschillende services met betrekking tot Microsoft Lync, andere (aanvullende) privacyverklaringen gelden. Het is dus van belang dat de instellingen zich realiseren dat bij iedere aparte service ook andere privacyverklaringen van toepassing kunnen zijn. In de volgende tabel zal het <i>“Privacysupplement voor Microsoft Lync Server 2013”</i> worden getoetst.

⁹⁶ Te raadplegen via: <https://support.office.com/nl-nl/article/Privacyverklaring-voor-producten-van-Microsoft-Lync-2013-1f2b2458-89c3-47ec-b7fb-6446d586853b?ui=en-NL&rs=en-NL&ad=NL>.

• Aanvulling op de privacyverklaring voor Microsoft Lync 2013 voor iPhone; • Aanvulling op de privacyverklaring voor Microsoft Lync 2013 voor iPad; • Aanvulling op de privacyverklaring voor Microsoft Lync 2013 voor Android.		
Verzameling en gebruik van uw gegevens	☒	In deze privacyverklaring wordt met geen woord gerept over een toestemmingsverzoek als het gaat om gegevensplaatsing. Zodoende zal een basisschool altijd om toestemming van de ouders moeten vragen als zij persoonsgegevens van een leerling binnen de Lync-omgeving wil plaatsen.
Verzameling en gebruik van gegevens over de computer	☒	Microsoft stelt dat zij gegevens van de computer deelt (zo ook het IP-adres wat een persoonsgegeven is in de zin van de Wbp) maar rept ook hier met geen woord over een toestemmingsverklaring van een gebruiker van Lync.
Bescherming van uw gegevens	☒ / ☒	Microsoft: <i>“Microsoft vindt de bescherming van uw gegevens belangrijk. We gebruiken verschillende beveiligingstechnologieën en – procedures om uw persoonsgegevens te beschermen tegen ongeautoriseerde toegang of openbaarmaking. Zo slaan we de door u verstrekte gegevens op in computersystemen die beperkt toegankelijk zijn en in bewaakte ruimten staan”</i> . Een school dient zich er echter van te vergewissen dat de bewerker (in dit geval dus Microsoft) qua beveiligingsniveau beantwoordt aan de stand der techniek. Dit blijkt niet uit deze verklaring. Uit andere documenten op de website van Microsoft blijkt echter wel dat zij hierin wil voldoen en daartoe ook de mogelijke inspanningen levert, echter vloeit dat niet concreet uit deze privacyverklaring voort.
Wijzigingen in deze privacyverklaring	☒ / ☒	Microsoft: <i>“Van tijd tot tijd werken we deze privacyverklaring en/of supplementen bij met wijzigingen in onze producten en services of na feedback van klanten. Wanneer we wijzigingen publiceren, passen we de datum “laatst bijgewerkt” boven aan</i>

		<i>de pagina aan. We raden u aan regelmatig deze verklaring en de supplementen door te lezen zodat u op de hoogte blijft van de manier waarop Microsoft uw gegevens beschermt</i> ". Dit heeft tot gevolg dat er ongemerkt wijzigingen in het privacybeleid kunnen worden doorgevoerd, zonder dat de instellingen daarvan concreet op de hoogte kunnen worden gebracht. Theoretisch kan dat grote gevolgen hebben.
Meer informatie	☒	
Specifieke functies: • Microsoft Foutenrapportage; • Microsoft Lync Server Push Notification Service; • Online feedback; • Online-Help.	☒	Microsoft geeft onder dit punt aan dat er een apart privacybeleid geldt voor "Microsoft Foutenrapportage" ⁹⁷ .

Privacysupplement voor Microsoft Lync Server 2013 2/2013 (geldig d.d maart 2015)		☒ / ☐	Toelichting indien ☐
Archivering	☒		
Activiteitenfeed	☒		
Adresboekservice	☒ / ☒		Wat opmerkelijk is, is dat onder de twee hierboven genoemde kopjes en het hieronder genoemde kopje wordt vermeld dat " <i>er geen gegevens naar Microsoft worden gestuurd</i> ". Dat staat hier echter niet bij.
Toegangsbeheer voor oproepen	☒		
Gegevens van Oproepdetailrecords verzamelen en rapporteren	☒		
Oproepdelegering	☒		
Nummerweergave	☒		
Naamweergave van beller	☒		Microsoft: " <i>momenteel bevat Lync Server geen opties voor het instellen van privacybeperkingen voor het opgeven van naamweergavegegevens. De weergavenaam wordt altijd verzonden vanaf de server. Via bepaalde PSTN-gateway/IP-PBXs/SMB's kunnen naamweergavegegevens mogelijk worden gefilterd of vervangen per belrichting (binnenkomend, uitgaand)</i> ". Opmerkelijk is dat hier doel voor de filtering wordt omschreven. Vermoedelijk is dit een bepaling die ziet op The Patriot Act in het kader van de Amerikaanse anti-

⁹⁷ Te raadplegen op: <http://windows.microsoft.com/nl-nl/windows/microsoft-error-reporting-privacy-statement>.

		terrorismewetgeving. Dit doel is niet genoemd en zodoende is deze bepaling in strijd met de Wbp.
Logboekregistratie aan de cliëntzijde	☒	
Noodhulpdiensten (alarmnummer)	☒	
Locatie-infrastructuur	☒	
Lync Web App-server	☒	
Aspecten voor de locatie voor Media overslaan	☒	
Bijlagen voor vergaderingen	☒	
Peer-to-peer bestandsoverdracht	☒	
Permanente groepschat	☒	
Persoonlijke foto	☒	
Authenticatie via pincode	☒	
Peiling	☒	
Samenwerking via PowerPoint	☒	
Aanwezigheids- en contactgegevens	☒	
Privacymodus	☒	
Privélijn	☒	
QoE-gegevens (Quality of Experience) verzamelen en rapporteren	☒	
Toegangsbeheer op basis van rollen	☒	
Opname	☒	
Agent van de antwoordgroepservice anonimiseren	☒	
Logboekregistratie op servers	☒	Microsoft: "Informatie over de eindgebruikers, zoals hierna wordt aangegeven, wordt geregistreerd in een bestand dat is opgegeven door de beheerder: onderwerp van de vergadering, locatie, SIP-berichten, reacties op Lync-uitnodigingen, informatie over de afzender en ontvanger van elk Lync-bericht, de route van het bericht, de lijst met contactpersonen, aanwezigheidsgegevens, inhoud van chatsessies en de namen van gedeelde programma's, bijlagen, Microsoft PowerPoint-bestanden, whiteboards, peilingen en peilingvragen en een index van de peilingopties waarop is gestemd. Er worden geen gegevens automatisch naar Microsoft verzonden, maar de beheerder kan de gegevens wel handmatig verzenden". Er staat niet met welk doel de

		gegevens naar Microsoft kunnen worden verzonden, waardoor niet aan de Wbp wordt voldaan. Als gevolg van The Patriot Act kunnen de gegevens ook worden opgevraagd bij Microsoft via de beheerder. De beheerder kan worden verplicht deze gegevens af te geven.
Aanmeldingsproblemen rapporteren	☒	
Vaardigheden zoeken	☒	
Slim bijsnijden	☒	
Geïntegreerd archief met contactpersonen	☒	
Verbetering in de spraakkwaliteit	☒	
Samenwerking via een whiteboard	☒	

Uit de hierboven genoemde Microsoftmatrixen komt naar voren dat Microsoft veel verschillende Privacyverklaringen hanteert voor de diensten die zij aanbiedt. Dat maakt het beleid dat zij ten aanzien daarvan hanteert, onoverzichtelijk. Zodoende zal altijd concreet bekeken moeten worden welke specifieke (aanvullende) privacyverklaringen van toepassing zijn. Ook werd duidelijk dat Microsoft zich het recht voorbehoudt om de privacyverklaringen zo nu en dan te wijzigen. Zo wordt er door Microsoft aangeraden om de privacyverklaringen daarom regelmatig te controleren. Met andere woorden: Microsoft brengt de gebruikers niet op de hoogte als er een wijziging plaatsvindt, terwijl er wel relevante gevolgen aan de orde kunnen zijn. Dat vergt oplettendheid. Ook werd duidelijk dat, als het om een overeenkomst gaat waarbij een aankoop plaatsvindt (zoals de elektronische aankoop van Office 365), de gebruiker het recht behoudt om de overeenkomst te beëindigen als de hij zich niet met de inhoud van de aangepaste overeenkomst kan verenigen. Dat neemt echter niet weg dat er een risico blijft bestaan ten aanzien van de gegevens die al verwerkt zijn.

Wat tenslotte van groot belang is om te realiseren, is dat gratis diensten van Microsoft, zoals bijvoorbeeld een gratis outlook.com account, volgens Microsoft niet vallen onder Nederlands recht. Hierop heeft Microsoft het recht van de staat Washington van toepassing verklaard. Dit kan uiteraard grote gevolgen hebben als er een datalek ontstaat waarbij veel persoonlijke en gevoelige gegevens openbaar worden gemaakt. Het is voor basisscholen dus af te raden om dergelijke gratis cloudservices te gebruiken. Zo geldt dat voor de Office 365 Education E1 het algemene privacyreglement geldt, waardoor de Amerikaanse rechter rechtsmacht heeft als er een geschil mocht ontstaan. Voor de E3-variant geldt dat echter niet: dan is de Nederlandse rechter bevoegd. Aanbevelenswaardig is daarom voor scholen om voor de E3-variant te kiezen en verder geen gebruik te maken van gratis diensten van Microsoft.

4.2 CONCLUSIE CLOUDVOORWAARDEN

Uit de hierboven genoemde toetsingsmatrixen komt naar voren dat niet elke clouddienstleverancier in haar privacyreglementen even concrete bewoordingen hanteert. In een aantal gevallen is het onduidelijk met welk specifiek doel gegevens worden verwerkt of hoe lang ze door de leverancier worden bewaard. Ook maken de matrixen duidelijk dat er bij de verschillende leveranciers een “gelaagde” structuur is, als het gaat om

(aanvullende) privacyverklaringen voor de verschillende services die van toepassing zijn. Zo zal te allen tijde door de basisschool (met behulp van een bemiddelaar) een bewerkersovereenkomst (dat kan in de vorm van een gepersonaliseerde licentieovereenkomst) met de clouddienstleverancier moeten worden gesloten waarin bepalingen worden vastgelegd die de privacywaarborgen meer inzichtelijk maken. Het normenkader is hiervoor geschikt, al zullen er voor basisscholen op een paar punten extra toevoegingen moeten worden gedaan zoals dat in paragraaf 3.4.2.3 is aangegeven.

Zodoende kan niet geconcludeerd worden dat de privacyverklaringen van de verschillende leveranciers volledig compliant zijn met de Wbp. Wat wel blijkt, is dat de clouddienstleveranciers Apple, Google en Microsoft hun klanten wel oprecht de indruk willen geven dat er erg hard gewerkt wordt om de privacy te waarborgen. Zo worden er door de verschillende leveranciers publicaties gedaan waarin technische aspecten van privacy beschreven worden die veiligheid moeten garanderen. Ook worden er servicecentra opgericht die klanten te woord kunnen staan als er vragen zijn over privacy of als er een vermoeden bestaat dat privacyrechten geschonden worden.

Concluderend kan worden gesteld dat er nooit een volledige grip op clouddiensten van externe leveranciers kan bestaan. De Amerikaanse overheid beschikt over een vrij gemakkelijke toegang tot die gegevens en kan met die gegevens praktisch doen wat ze wil. Er zal dus altijd moeten worden afgewogen in hoeverre de met de clouddienst gepaarde risico's opwegen tegen gevoeligheid van de gegevens die in de cloud geplaatst worden.

